

INSTYTUT
PROGRAMÓW
SZKOLNYCH

MINISTERSTWA
OŚWIATY
I WYCHOWANIA

*Założenia programowe
kształcenia
i wychowania
w dziesięcioletnich
szkołach specjalnych*

INSTYTUT
PROGRAMÓW
SZKOLNYCH
MINISTERSTWA
OŚWIATY
I WYCHOWANIA

*Założenia programowe
kształcenia
i wychowania
w dziesięcioletnich
szkołach specjalnych*

20082

Biblioteka IPS

WARSZAWA
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

Okladkę projektował
Czesław Kosmaty

371.2 : 376 (073)

28665/0

WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

Wydanie I. Nakład 3000+100 egz.

Ark. druk. 4,5. Ark. wyd. 3,87. Zamówiono 25 VI 1977 r.

Podpisano do druku 25 VIII 1977 r.

Druk ukończono we wrześniu 1977 r. Papier druk.

mat. kl. V, 70 g, 61×86 cm. Zam. nr 4274/281/k. Cena zł 12,— MOiW-„M”

WSiP ZAKŁAD GRAFICZNY W ŁODZI

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
A. Założenia ogólne systemu kształcenia specjalnego	7
B. Założenia programowe szkół specjalnych realizujących zmodyfikowany program nauczania dziesięcioletniej szkoły średniej	11
I. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci przewlekłe chorych	11
II. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci z uszkodzeniami narządu ruchu	12
III. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci społecznie niedostosowanych	14
IV. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci niedowidzących	15
V. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci niewidomych	16
VI. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci niedosłyszających	20
C. Założenia programowe dziesięcioletnich szkół specjalnych realizujących inne niż w dziesięcioletniej szkole średniej treści kształcenia i wychowania	22
I. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci głuchych	23
II. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim	37
III. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci społecznie niedostosowanych umysłowo upośledzonych	52
IV. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym	52
V. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci głuchych umysłowo upośledzonych	60
VI. Założenia programowe szkoły specjalnej dla dzieci niewidomych umysłowo upośledzonych	65

WSTĘP

Postanowienia VI Zjazdu PZPR w sprawie objęcia młodzieży powszechnym średnim wykształceniem potrzebnym dla dalszego rozwoju społeczeństwa socjalistycznego oraz Uchwały VII Zjazdu PZPR były podstawą do podjęcia przez Sejm PRL uchwały z dnia 13 października 1973 r. o utworzeniu powszechnej 10-letniej szkoły średniej.

Przyjęta przez Sejm koncepcja 10-letniej szkoły średniej stanowi optymalne rozwiązanie w naszych warunkach ekonomiczno-społecznych i jest zgodna z tendencjami upowszechniania wykształcenia średniego w innych państwach socjalistycznych, a także w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych.

Reforma oświaty i wychowania jest jednym z ważnych czynników budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego. Ma bowiem stworzyć warunki, w których młodzież będzie przygotowywana do: twórczego działania we wszystkich płaszczyznach rozwoju Polski, uczestnictwa w tworzeniu socjalistycznej kultury, ciągłego doskonalenia wiedzy i umiejętności zawodowych, celowego i świadomego kierowania własnym życiem.

W przygotowywaniu reformy szkolnej jednym z podstawowych zadań jest przygotowanie programów szkolnych.

Przed Instytutem Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania stało zadanie opracowania programów nauczania dla 10-letniej szkoły średniej.

To samo zadanie stało przed Zakładem Szkolnictwa Specjalnego, powołanym w IPS dla opracowania programów dla szkół specjalnych.

Założenia programowe kształcenia i wychowania w dziesięcioletnich szkołach specjalnych są pierwszą próbą całościowego

ujęcia tematyki programowej z zakresu przedmiotów ogólnokształcących.

Jest to druga wersja założeń programowych. Pierwsza wersja założeń poddana została ogólnopolskiej dyskusji. Założenia, które obecnie prezentujemy, uwzględniają wnioski i uwagi wniesione przez dyskutantów i stanowią podstawę do opracowania szczegółowych treści programowych.

A. ZAŁOŻENIA OGÓLNE SYSTEMU KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO

Organizacja szkolnictwa specjalnego jest oparta na zasadzie głęboko pojętego humanitaryzmu socjalistycznego. Państwo nasze obejmuje opieką wszystkie dzieci, a więc także z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi, zapewniając im wszechstronny rozwój zgodnie z ich możliwościami i zainteresowaniami.

Modernizacja systemu kształcenia specjalnego i intensyfikacja pomocy dzieciom z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi jest częścią ogólnego planu rozwoju szkolnictwa w naszym kraju. Ogólne założenia organizacyjno-ustrojowe reformy szkolnej określone w uchwale Sejmu PRL z dn. 13.X.1973 r. „O reformie systemu Edukacji Narodowej” obejmują również szkolnictwo specjalne. Szkolnictwo to stanowi bowiem integralną część całego systemu szkolnego i uwzględnione jest w całokształcie polityki oświatowej naszego kraju.

Celem kształcenia specjalnego jest przygotowanie dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi do udziału w życiu społecznym, kulturalnym i zawodowym — zgodnie z ich możliwościami oraz z potrzebami społeczno-gospodarczymi kraju.

Organizacja szkolnictwa specjalnego powinna służyć realizacji wymienionych celów kształcenia, stwarzać warunki do osiągnięcia tych celów.

Projekt systemu kształcenia specjalnego opiera się na następujących założeniach ogólnych:

1. Wszystkie dzieci z odchyleniami i zaburzeniami powinny być objęte kształceniem specjalnym.
2. Dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi należy objąć opieką od chwili stwierdzenia upośledzenia.
3. Okres kształcenia dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi powinien być zbliżony do okresu kształcenia dzieci normalnych.

4. Należy utrzymać zbieżność treści programowych niektórych szkół specjalnych z treściami programowymi szkół normalnych, aby stworzyć przez to możliwość powrotu dzieci do szkół macierzystych.

5. Przygotowanie do pracy zawodowej powinno być dostosowane do indywidualnych zainteresowań i możliwości dzieci oraz do potrzeb społeczno-gospodarczych.

6. Szkoła specjalna powinna przygotowywać uczniów do kształcenia ustawicznego.

7. W organizacji szkolnictwa należy zachować drożność kształcenia. Zapewni to dzieciom z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi równe prawo do nauki, z którego będą mogły korzystać w sposób odpowiedni do swoich możliwości.

8. Szkolnictwo specjalne powinno w pełni wykorzystywać osiągnięcia w zakresie metod pracy oraz środków dydaktycznych.

Uwzględniając powyższe założenia, proponuje się następującą organizację szkolnictwa specjalnego:

1. Dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi od chwili stwierdzenia upośledzenia do 3 roku życia będą pozostawać pod opieką placówek podległych Ministerstwu Zdrowia i Opieki Społecznej.

2. Dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi w wieku od 3 do 7 lat będą objęte opieką resortu oświaty:

a) w przedszkolach normalnych lub specjalnych,

b) przez poradnie dla rodziców i opiekunów tych dzieci, które w wieku przedszkolnym nie będą uczęszczały do przedszkola.

3. Dzieci z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi w wieku szkolnym będą objęte kształceniem specjalnym:

a) w 10-letnich ogólnokształcących szkołach specjalnych,

b) w 10-letnich ogólnokształcących szkołach specjalnych z przygotowaniem zawodowym,

c) w klasach specjalnych oraz w zespołach wyrównawczych organizowanych w 10-letnich szkołach ogólnokształcących normalnych,

d) w domu — dla dzieci, które nie mogą uczęszczać do szkoły ze względu na uszkodzenie narządu ruchu lub przewlekłą chorobę.

4. Młodzież z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi kończąca szkoły ogólnokształcące będzie mogła kontynuować naukę:

a) w szkołach dla uczniów nie wykazujących odchyłeń od normy,

b) w szkołach zawodowych specjalnych.

5. Dla absolwentów klas i szkół ogólnozawodowych będzie organizowane doskonalenie zawodowe w zakładach pracy.

Projekt systemu szkolnictwa specjalnego przedstawiony jest na załączonym schemacie.

Dobierając treści kształcenia i wychowania dla szkół specjalnych uwzględniono następujące zagadnienia:

1. Za punkt wyjścia przy doborze treści kształcenia i wychowania przyjmuje się ogólne cele dydaktyczno-wychowawcze oraz cele rewalidacyjne.

2. W niektórych typach szkół przewiduje się realizację tych treści, które wystąpią w programach nauczania szkół normalnych.

3. W programach kształcenia i wychowania grup dzieci, które w ciągu 10 lat będą przygotowane do pracy, uwzględnia się naukę zawodu.

4. Układ treści kształcenia i wychowania umożliwi nauczycielom samodzielny dobór metod pracy.

Zakłada się, że w 10-letnich szkołach specjalnych będą obowiązywać następujące programy:

1. Program nauczania 10-letniej szkoły średniej, przystosowany do możliwości uczniów specjalnych dla dzieci:

— przewlekłe chorych,	— niedowidzących,
— z uszkodzeniami narządu ruchu,	— niewidomych,
— społecznie niedostosowanych,	— niedosłyszących.

2. Odrębne programy nauczania 10-letnich szkół specjalnych dla dzieci:

- głuchych,
- umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim,
- społecznie niedostosowanych umysłowo upośledzonych,
- umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym,
- głuchych umysłowo upośledzonych,
- niewidomych umysłowo upośledzonych.

B. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKÓŁ SPECJALNYCH REALIZUJĄCYCH ZMODYFIKOWANY PROGRAM NAUCZANIA DZIESIĘCIOLETNIEJ SZKOŁY ŚREDNIEJ

Niżej podane szkoły realizują program nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej z częściową modyfikacją:

- I. Szkoła specjalna dla dzieci przewlekłe chorych,
- II. Szkoła specjalna dla dzieci z uszkodzeniami narządu ruchu,
- III. Szkoła specjalna dla dzieci społecznie niedostosowanych,
- IV. Szkoła specjalna dla dzieci niedowidzących,
- V. Szkoła specjalna dla dzieci niewidomych,
- VI. Szkoła specjalna dla dzieci niedosłyszących.

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI PRZEWLEKLE CHORYCH

Szkoły specjalne dla dzieci przewlekłe chorych obejmują uczniów, którzy ze względu na długotrwałą chorobę przebywają w zakładach leczniczo-wychowawczych.

W szkołach tych będzie realizowany program nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej ze zmianami wynikającymi z czasowego ograniczenia psychicznej i fizycznej wydolności ucznia:

1. Program kultury fizycznej będzie realizowany w ramach leczniczego usprawniania.

2. Program muzyki będzie dostosowywany przez nauczyciela do możliwości uczniów (możliwości te określi lekarz).

3. W programie nauczania pozostałych przedmiotów będą mogły być dokonywane również pewne modyfikacje:

— czasowe ograniczenie zakresu wiadomości do treści zasad-

niczych (eliminowanie treści stanowiących szczegółową obudowę tematyki przedmiotu) — takie ograniczenie zakresu treści nauczania może wpłynąć korzystnie na efektywność leczenia;

— ograniczenie bądź eliminowanie treści, których realizacja jest niemożliwa lub utrudniona przez chorobę dziecka.

Dokonywane zmiany w materiale nauczania nie mogą naruszać ogólnej struktury przedmiotu.

W szkołach specjalnych dla dzieci przewlekle chorych będzie obowiązywał w zasadzie plan nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej. Ze względu na stan zdrowia uczniów plan ten może ulegać okresowym zmianom, dotyczącym w szczególności:

1) okresowego zmniejszenia liczby godzin lekcyjnych,

2) okresowego stosowania skróconych jednostek lekcyjnych, a w związku z tym wprowadzenia dłużej trwających przerw międzylekcyjnych,

3) okresowego wyłączenia niektórych przedmiotów z planu nauczania, np. plastyki, muzyki, fizyki, chemii, techniki i pracy (wybrane treści tych przedmiotów mogą wystąpić na zajęciach pozalekcyjnych),

4) zmian planu nauczania (siatki godzin) w szkołach organizujących pracę w zespołach dydaktyczno-wychowawczych,

5) stosowania indywidualnych planów nauczania (z pominięciem niektórych przedmiotów) dla dzieci ciężko chorych — na wniosek lekarza.

Powrót dziecka do zdrowia pozwoli stopniowo poszerzać treści programowe oraz zwiększać liczbę godzin zajęć dydaktycznych do norm obowiązujących w 10-letniej szkole średniej. Braki w wiadomościach ucznia, powstałe w trakcie choroby, będą uzupełniane w okresie rekonwalescencji przez szkołę specjalną lub przez szkołę macierzystą w zespołach wyrównawczych.

II. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI Z USZKODZENIAMI NARZĄDU RUCHU

Dziesięcioletnia szkoła specjalna dla dzieci z uszkodzeniami narządu ruchu jest przeznaczona dla uczniów z uszkodzeniami fizycznymi o charakterze ustabilizowanym i z takimi uszkodze-

niami, którym towarzyszy proces chorobowy. Wymienione uszkodzenia są związane z całkowitą lub częściową utratą zdolności do wykonywania określonych czynności.

W szkołach tego typu obowiązywać będzie w zasadzie plan i program nauczania normalnej 10-letniej szkoły średniej.

Biorąc pod uwagę różnorodność i stopień upośledzeń funkcji ruchu, w programie nauczania będą mogły być dokonywane następujące zmiany:

1. Eliminowanie treści nauczania przekraczających fizyczne możliwości dziecka.

2. Modyfikowanie tych partii materiału nauczania, których realizacja wymaga szybkiego poruszania się, dłuższego stania (np. w przypadku uszkodzenia kończyn dolnych).

3. Ograniczanie i pomijanie treści nauczania wpływających niekorzystnie na samopoczucie dziecka.

Ponadto przewiduje się:

- 1) uzupełnienie programu nauczania higieny przez wprowadzenie tematyki dotyczącej ogólnych zasad rehabilitacji, metod i form samousprawniania fizycznego, problematyki z zakresu psychohigieny, adaptacji psychicznej i społecznej;

- 2) modyfikację treści nauczania techniki i pracy oraz plastyki. Realizacja programu nauczania techniki i pracy będzie miała charakter terapii zajęciowej, w której wyeksponuje się rozwój sprawności i umiejętności wykonywania różnych czynności życia codziennego, jak: gotowanie, przyrządzanie posiłków, drobne naprawy, konserwacja sprzętu elektrycznego, ortopedycznego itp. Zwróci się uwagę na tematykę ćwiczeń i prac wpływających korzystnie na fizyczne, psychiczne i społeczne usprawnienie uczniów;

- 3) możliwość okresowego wyłączenia z programu nauczania fizyki i chemii tych tematów, których opracowanie wymaga wykonywania ćwiczeń i doświadczeń laboratoryjnych przekraczających ruchowe możliwości uczniów;

- 4) możliwość częściowego ograniczania materiału nauczania muzyki — pominięcie tych partii, których opracowanie z uczniami jest niemożliwe lub zbyt utrudnione.

Zmodyfikowany program kultury fizycznej będzie realizowany w ramach leczniczego usprawniania.

Przedmioty artystyczno-techniczne będą mogły być okresowo wyłączane z planu nauczania, a wybrana tematyka z zakresu tych przedmiotów będzie mogła być realizowana w ramach zajęć pozalekcyjnych i specjalnej terapii zajęciowej.

Praca uczniowskich zespołów dydaktyczno-wychowawczych będzie prowadzona według odrębnego planu nauczania. Odrębny plan nauczania zostanie opracowany również dla dzieci, które ze względu na stopień uszkodzenia narządu ruchu nie będą mogły w ogóle uczyć się w zespołach klasowych i dydaktyczno-wychowawczych.

Zmiany w planie nauczania normalnej 10-letniej szkoły średniej oraz modyfikacje w realizacji treści programowych mają charakter okresowy.

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI SPOŁECZNIE NIEDOSTOSOWANYCH

Szkoły specjalne dla dzieci i młodzieży społecznie niedostosowanej stanowią integralną część placówek resocjalizacyjnych resortu oświaty i wychowania oraz resortu sprawiedliwości.

Społeczne niedostosowanie przejawia się w rozmaitych, społecznie negatywnych formach działania.

W szkołach średnich dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie realizowane będą zadania dydaktyczno-wychowawcze i plan nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej ze szczególnym uwzględnieniem treści i form resocjalizacyjno-wychowawczych. W realizacji programu nauczania wyeksponuje się treści ideowo-moralne, kształtowanie właściwych postaw i przekonań, rozbudzanie pozytywnych społecznie zainteresowań, kształtowanie umiejętności samodzielnego i krytycznego myślenia, właściwego i systematycznego uczenia się, umiejętności praktycznego i zawodowego działania, kształtowanie prawidłowej hierarchizacji wartości i umiejętności krytycznej samooceny.

Organizacja procesu nauczania w szkole dla tego typu dzieci i młodzieży, jak również działalność wychowawcza internatu będą ściśle ze sobą powiązane.

Społeczne niedostosowanie jest ściśle związane z poprzednimi niepowodzeniami szkolnymi. W szkołach dla społecznie niedostosowanych uczniowie są przeważnie przerośnięci wiekiem,

mają także duże zaległości i braki w opanowaniu materiału nauczania. Szkoła w toku normalnej pracy będzie musiała te zaległości wyrównywać. Konieczne więc będzie przeznaczenie odpowiedniej liczby godzin na prowadzenie zajęć w zespołach re-educacyjnych i wyrównawczych.

Istotnym elementem działalności resocjalizacyjnej jest kształcenie zawodowe wychowanków. W 10-letniej szkole specjalnej dla społecznie niedostosowanych będzie zatem istniał równolegle do kształcenia ogólnokształcącego ciąg kształcenia zawodowego. Jednym z najskuteczniejszych czynników działalności resocjalizacyjnej jest praktyczna nauka zawodu w warsztatach szkolnych. Z uwagi na wysokie walory resocjalizacyjne pracy zawodowej, liczba godzin na tego typu zajęcia będzie odpowiednio zwiększona.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI NIEDOWIDZĄCYCH

Szkoły dla dzieci niedowidzących obejmują uczniów, których ostrość wzroku mieści się w granicach $1/20$ do $1/4$ dioptry, pod warunkiem wszakże, że ostrość ta przy stosowaniu odpowiednich środków i metod lekarsko-pedagogicznych pozwala na zwykłą naukę czytania i pisania.

Szkoła dla niedowidzących będzie realizowała w zasadzie plan i program nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej z następującymi zmianami:

1. Przewiduje się odrębny program nauczania przedmiotu „kultura fizyczna”. Treści nauczania tego przedmiotu zostaną dostosowane do możliwości dzieci niedowidzących.

2. Wprowadzi się nowy przedmiot „pisanie na maszynie”, który ułatwi i usprawni życie niedowidzącego.

K u l t u r a f i z y c z n a. Celem kultury fizycznej jako przedmiotu nauczania w szkole dla niedowidzących jest dążenie do harmonijnego rozwoju fizyczno-ruchowego oraz zdrowotnego dzieci.

Treści nauczania będą tak dobrane, aby ich realizacja umożliwiła rozwój sprawności ruchowej, a równocześnie uwzględniała zalecenia lekarza wynikające ze stanu chorobowego oczu.

W materiale nauczania przedmiotu wystąpią treści, które pozwolą na:

- opanowanie podstawowych umiejętności ruchowych przydatnych w życiu codziennym,
- rozwijanie podstawowych cech motorycznych,
- kształtowanie prawidłowej postawy ciała,
- wytwarzanie i utrwalanie nawyków higieniczno-zdrowotnych,
- opanowanie podstawowych form ruchu i prawidłowej techniki wybranych dyscyplin sportowych,
- opanowanie umiejętności organizowania prostych zawodów sportowych,
- rozwijanie i pogłębianie wiadomości z zakresu kultury fizycznej, bezpieczeństwa ruchu drogowego i orientacji przestrzennej.

W programie przewiduje się następujące zajęcia:

- obowiązkowe dla ogółu uczniów,
- pozalekcyjne obowiązkowe dla uczniów mniej sprawnych oraz z odchyleniami od normy rozwoju fizycznego (ćwiczenia korekcyjne),
- pozalekcyjne dobrowolne (szkolne koła sportowe, rekreacja, zawody).

Pisanie na maszynie. Pisanie na maszynie umożliwi dzieciom niedowidzącym nawiązywanie kontaktów z innymi ludźmi za pomocą pisma.

Zakres treści nauczania obejmuje tematykę dotyczącą: podstawowych rodzajów i budowy maszyn czarnodrukowych, terminologii z tym związanej oraz użytkowania i konserwacji maszyn.

Tematyka tekstów pisanych na maszynie będzie związana z życiem ucznia, klasy, szkoły. Przykładowe rodzaje tekstów: zaproszenia, podania, życiorysy itp.

V. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI NIEWIDOMYCH

Szkoła dla dzieci niewidomych obejmuje uczniów, którzy wg międzynarodowej definicji ślepoty (II-go Międzynarodowego Kongresu Niewidomych w Paryżu w 1954 r.) wykazują:

- 1) zupełny brak wzroku,

2) ostrość wzroku nie przekraczającą 3/60 lub 10/200 (Snellen) w lepszym oku przy zastosowaniu szkieł wyrównujących wadę wzroku,

3) ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w 20°.

Szkoła dla dzieci niewidomych będzie realizowała plan i program nauczania 10-letniej szkoły średniej normalnej z następującymi modyfikacjami i zmianami:

1. Odmienne programy przedmiotów: kultura fizyczna, technika i praca, plastyka, uwzględniające możliwości i potrzeby dziecka niewidomego.

2. Wyeliminuje się przedmiot „obronność kraju”, ponieważ brak wzroku uniemożliwia realizowanie treści programowych tego przedmiotu.

3. Wystąpią nowe przedmioty, takie jak: orientacja w przestrzeni, pisanie na maszynie, współżycie w społeczeństwie. Przez nauczanie tych przedmiotów dzieci zostaną przygotowane do współżycia w społeczeństwie ludzi widzących, uaktywnią się, usamodzielnią oraz zdobędą określoną wiedzę, której nie mogą nabyć w drodze bezpośredniej obserwacji.

4. W realizacji poszczególnych tematów pomijać się będzie te treści, przy poznaniu których niezbędne jest odbieranie przez uczniów wrażeń wzrokowych.

Kultura fizyczna. Kultura fizyczna w szkole dla niewidomych ma stworzyć warunki do wyrównywania niedomagań fizycznych spowodowanych kalectwem dzieci.

U niewidomych na skutek niemożliwości naśladowania ruchów może wystąpić bierność fizyczna i związany z tym brak samodzielności w poruszaniu się. Treści nauczania powinny umożliwić rozwój sprawności ruchowej i orientacji przestrzennej.

W treściach nauczania tego przedmiotu przewiduje się ćwiczenia w zakresie:

— opanowania umiejętności ruchowych przydatnych w życiu codziennym,

— rozwijania podstawowych cech motoryki z równoczesnym utrwaleniem umiejętności i wykorzystywaniem zmysłów: słuchu, równowagi, dotyku, węchu oraz charakterystycznego dla niewidomych tzw. „zmysłu przeszkód”,

— kształtowania prawidłowej postawy ciała,

— wdrażania i utrwalania podstawowych nawyków higieniczno-zdrowotnych,

— wyrabiania nawyku codziennego uprawiania ćwiczeń ruchowych.

Przewiduje się zajęcia praktyczne:

— obowiązkowe dla ogółu uczniów,

— obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz z odchyleniami od normy rozwoju fizycznego (ćwiczenia korekcyjne),

— pozalekcyjne dobrowolne (rekreacja, zajęcia szkolnego koła sportowego).

T e c h n i k a i p r a c a. W klasach I—III w szkole dla dzieci niewidomych treści tego przedmiotu będą ściśle łączone z treściami innych przedmiotów, takich jak: język polski, matematyka, środowisko społeczno-przyrodnicze, muzyka.

Zadaniem tego przedmiotu nauczania w klasach IV—X będzie uaktywnianie uczniów, budzenie dążeń poznawczych, rozwijanie sprawności manualnych, wrażliwości dotykowej, wyobraźni przestrzennej, pomysłowości konstrukcyjnej.

W toku nauczania uczniowie zdobędą umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami, zaznajomią się z zasadami społecznego procesu wytwarzania, bezpieczeństwa i higieny pracy. Osiągnięte sprawności i umiejętności ułatwią im wybór zawodu i jego wykonywanie.

W materiale nauczania przedmiotu wystąpią tematy z zakresu szycia, prac gospodarczych, dziewiarstwa, tkactwa, obróbki drewna i metalu, montażu instalacji elektrycznych, wybranych prac radiomechanicznych i innych. Uczniowie zdobędą wiadomości dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy oraz procesów technologicznych.

P ł a s t y k a. W zakresie plastyki poznają dostępne dla ich percepcji dzieła sztuki i przyswoją sobie określony zasób wiadomości o sztuce.

O r i e n t a c j a w p r z e s t r z e n i. Celem nauczania tego przedmiotu będzie umożliwienie niewidomym nawiązywania bezpośredniego kontaktu z otoczeniem, uzyskanie pełniejszych wyobrażeń przestrzennych, usprawnienie i usamodzielnienie w poruszaniu się.

Ćwiczenia z zakresu orientacji w przestrzeni będą prowadzone we wszystkich klasach od I do X.

Na treść tego przedmiotułoży się nauka: samodzielnego poruszania się w najbliższym otoczeniu — w klasie, szkole, na ulicy; korzystania ze środków komunikacji miejskiej; nawiązywania kontaktów z ludźmi widzącymi. Ponadto wystąpią ćwiczenia, kompensujące funkcję wzroku oraz ćwiczenia, w czasie których uczniowie będą mierzyli różne obiekty, a następnie sporządzali szkice liniowe, punktowe i plany sytuacyjne. Na podstawie szkiców, planów i map wypukłych będą zdobywać wiadomości dotyczące terenu przedstawionego za pomocą rysunku, a następnie będą praktycznie ćwiczyli sposoby poruszania się po tym terenie.

Pisanie na maszynie. Pisanie na maszynie systemem Braille'a wprowadzi się w klasie VI, natomiast na maszynie czarnodrukowej w klasach od VII do X.

Umiejętność pisania na obu typach maszyn ułatwi i usprawni życie niewidomego. Pomoże mu nawiązać kontakt korespondencyjny z ludźmi widzącymi.

W toku nauczania tego przedmiotu uczeń niewidomy zdobędzie umiejętność szybkiego i poprawnego pisania, wdroży się do cierpliwości, systematyczności i sumienności.

Poznanie budowy maszyny czarnodrukowej i pisanie na niej jest znacznie trudniejsze od posługiwania się maszyną do pisania systemem Braille'a, ponieważ wchodzi tu w grę kilkadziesiąt elementów, które niewidomy musi dobrze poznać i umieć się nimi posługiwać. Sporo czasu potrzeba na osiągnięcie umiejętności i nawyków szybkiego, poprawnego pisania, dlatego na naukę pisanie na maszynie czarnodrukowej przeznaczy się więcej godzin.

Uczniowie zapoznają się z budową, użytkowaniem i konserwacją maszyn, z terminologią związaną z maszynopisaniem. Nauka pisanie na maszynie zostanie poprzedzona wieloma ćwiczeniami wstępnymi, następnie zaznajamiającymi z techniką pisanie. Praktyczna nauka pisanie na maszynie będzie prowadzona na tekstach związanych z życiem ucznia, klasy i szkoły. Będzie to pisanie listów, zawiadomień, podań, życiorysów i innych pism użytkowych.

Współżycie w społeczeństwie. Celem nauczania tego przedmiotu będzie przygotowanie uczniów niewidomych do

samodzielnego życia w środowisku ludzi widzących. Nauczanie będzie polegać na bezpośrednim poznawaniu ludzi i środowiska.

Głównymi formami zajęć będą wycieczki do zakładów produkcyjnych, urzędów i instytucji, udział w zebraniach środowiskowych itp.

Bezpośrednie kontakty uczniów z ludźmi różnych środowisk pozwolą im na właściwą ocenę swoich możliwości i ułatwią włączenie się do aktywnego życia w społeczeństwie.

W nauczaniu tego przedmiotu uczniowie poznają:

- instytucje i placówki zatrudniające niewidomych,
- wkład pracy niewidomych w rozwój gospodarki i kultury narodowej,
- perspektywy zatrudnienia niewidomych,
- wpływ przemian ustrojowych w Polsce Ludowej na zmianę położenia niewidomych,
- prawa i obowiązki niewidomego jako obywatela PRL,
- organizację i działalność Polskiego Związku Niewidomych.

Biologia z higieną. Życie bez wzroku wymaga ciąglego skupiania uwagi, różnicowania doznań, wnioskowania, wyrażania sobie orientacji o aktualnej sytuacji. Wynikiem tego są liczne napięcia nerwowe, które wpływają na przeciążenie psychiczne organizmu. W związku z tym do materiału nauczania higieny jako przedmiotu nauczania w szkole dla niewidomych będą wprowadzone wiadomości oraz ćwiczenia praktyczne, mające na celu wyrobienie umiejętności i nawyków związanych z poprawnym i higienicznym trybem życia.

W materiale nauczania higieny wystąpią treści dotyczące: układu nerwowego i psychiki człowieka niewidomego, warunków zachowania zdrowia, odpowiedniej organizacji, rytmu i systematyczności pracy, sposobów zdobywania i zachowania sprawności fizycznej, potrzeby ruchu i przebywania na świeżym powietrzu oraz sposobów czynnego i biernego wypoczynku.

VI. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI NIEDOSŁYSZĄCYCH

Szkoły dla niedosłyszących obejmują dzieci, które mają ubytki słuchu, ale mogą nauczyć się mówić drogą naturalną (za pomocą słuchu). Dzieci te jednak podczas porozumiewania się mo-

wą w większym stopniu niż ludzie słyszący korzystają ze wzroku.

Niedosłyszający w szkołach specjalnych przebywają czasowo. Uczeń po nauczaniu się korzystania z aparatu słuchowego, po nabyciu umiejętności odczytywania mowy z ust oraz po uzupełnieniu braków i opóźnień w zakresie opanowania treści programowych przechodzi do szkoły normalnej. Im wcześniej dziecko niedosłyszające zostanie umieszczone w szkole specjalnej, tym łatwiej można będzie nauczyć je korzystania ze słuchu oraz odczytywania mowy z ust.

W szkołach dla dzieci niedosłyszających będzie realizowany program nauczania 10-letniej szkoły ogólnokształcącej normalnej z nielicznymi zmianami.

W programie nauczania języka polskiego w szerszym zakresie wystąpi tematyka związana z nauczaniem mowy. W materiale nauczania przewidziane są treści dotyczące odczytywania mowy z ust i wykorzystywania aparatów słuchowych.

**C. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE
DZIESIĘCIOLETNICH SZKÓŁ SPECJALNYCH
REALIZUJĄCYCH INNE
NIŻ W DZIESIĘCIOLETNIEJ SZKOLE ŚREDNIEJ
TREŚCI KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Szkoły o odrębnych programach to:

- I. Szkoła specjalna dla dzieci głuchych,
- II. Szkoła specjalna dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim,
- III. Szkoła specjalna dla dzieci społecznie niedostosowanych umysłowo upośledzonych,
- IV. Szkoła specjalna dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym,
- V. Szkoła specjalna dla dzieci głuchych umysłowo upośledzonych,
- VI. Szkoła specjalna dla dzieci niewidomych umysłowo upośledzonych.

W szkołach dla dzieci głuchych, umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim oraz niedostosowanych społecznie umysłowo upośledzonych przewiduje się 3 etapy nauczania: etap I (klasy I—III), w którym wystąpi nauczanie całościowe, oraz etap II i III (klasy IV—X), w którym wystąpi nauczanie przedmiotowe oraz praktyczna nauka zawodu.

W szkołach dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym, dla niewidomych umysłowo upośledzonych oraz dla głuchych umysłowo upośledzonych stosowane będą metody całościowe w klasach I—X. W związku z tym nie przewiduje się etapów nauczania.

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI GŁUCHYCH

Dzieci głuche, które nie nauczą się mówić w wieku przedszkolnym tak, aby mogły kontynuować naukę w szkołach normalnych, będą uczyły się w szkołach specjalnych.

Plan nauczania dziesięcioletniej szkoły specjalnej dla dzieci głuchych

Lp.	Przedmiot nauczania	Klasa									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	Środowisko społeczno-przyrodnicze	3	3	3							
2	Język polski	8	8	8	8	7	7	6	5	4	4
3	Plastyka	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
4	Historia					2	2	2			
5	Geografia				2	2	2	2			
6	Podstawy wiedzy obywatelskiej ¹								2	2	2
7	Matematyka	5	5	5	5	5	5	5	3	3	3
8	Fizyka						2	2	2	2	2
9	Chemia								1	2	2
10	Biologia i higiena				2	2	2	2			
11	Środowisko naturalne człowieka							2	2	2	2
12	Technika i praca	2	2	2	3	4	5	6			
13	Kultura fizyczna	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
14	Godzina do dyspozycji nauczyciela	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	Przygotowanie do pracy								12	12	12
	Ogółem	24	24	24	26	28	30	32	32	32	32
16	Rewalidacja indywidualna										
	a) indywidualne nauczanie mowy	12	12	12	10	6	4	4	4	4	4
	b) zespoły wyrównawcze	w miarę potrzeb									
17	Zajęcia sportowe						2	2	2	2	2
18	Zespoły zainteresowań						2	2	2	2	2

Uwaga! Z uczniów klas I—III tworzy się dwa zespoły na zajęcia z przedmiotów: j. polski, środowisko społeczno-przyrodnicze, matematyka, technika i praca

Treści kształcenia i wychowania będą tak dobrane, aby dziecko równocześnie z ogólnym rozwojem przygotowywało się do pracy zawodowej.

W układzie treści kształcenia i wychowania w 10-letnich szkołach specjalnych dla dzieci głuchych wyróżnia się trzy etapy.

W I etapie nauczania (klasy I—III) dziecko głuche będzie się uczyło mówić w prostych sytuacjach życiowych, zdobędzie podstawowe nawyki potrzebne do uczenia się mowy w klasach wyższych.

W II etapie nauczania (klasy IV—VII) wystąpi nauczanie przedmiotowe. Treści nauczania wszystkich przedmiotów będą stanowiły materiał służący doskonaleniu porozumiewania się za pomocą mowy. W tym okresie przewiduje się realizowanie tematyki z zakresu orientacji zawodowej.

W III etapie nauczania (klasy VIII—X) będzie kontynuowane nauczanie przedmiotowe, a ponadto dziecko głuche będzie przygotowywało się do wykonywania zawodu.

Odpowiedni dobór treści nauczania w przedmiotach ogólnokształcących i zawodowych pozwoli uczniowi po ukończeniu 10-letniej szkoły podjąć pracę lub kontynuować dalszą naukę wybranego zawodu na kursach bądź w szkołach zawodowych przeznaczonych dla słyszących lub w szkołach dla głuchych.

Nauczanie początkowe (klasy I—III)

Środowisko społeczno-przyrodnicze. Celem tego przedmiotu jest wyposażenie uczniów w podstawowe wiadomości o naturalnym i społecznym środowisku człowieka oraz w umiejętność określania zdobytych wiadomości przy pomocy mowy.

Materiał nauczania przedmiotu obejmie treści:

- społeczne,
- z zakresu higieny i ochrony zdrowia,
- przyrodnicze,
- geograficzne.

Treści społeczne dotyczyć będą różnych rodzajów pracy występującej w środowisku dziecka, umiejętności zachowania się w szkole i w miejscach publicznych, skupią się wokół trzech

zagadnień: dziecko jako członek rodziny, dziecko w grupie jako członek kolektywu szkolnego, dziecko jako członek pozarodzinnego i pozaszkolnego środowiska społecznego.

Treści z zakresu higieny i ochrony zdrowia będą służyły wyrabianiu nawyków z zakresu higieny osobistej i higieny otoczenia, dbałości o własne zdrowie, przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Treści przyrodnicze obejmą: wiadomości z życia roślin i zwierząt w najbliższym otoczeniu, hodowlę roślin i zwierząt (w szkole i na działce szkolnej); służyć one będą kształtowaniu stosunku opiekuńczego do roślin i zwierząt, przestrzeganiu i rozumieniu zmian zachodzących w przyrodzie w różnych porach roku.

Treści geograficzne obejmą: obserwacje pogody, orientację w czasie i w terenie; geografie otoczenia szkoły, miejscowości, w której dziecko mieszka; zmiany zachodzące w otoczeniu.

Tematyka przewidziana w materiale nauczania tego przedmiotu będzie równocześnie tematyką języka polskiego.

J ę z y k p o l s k i. Zadaniem nauczania języka polskiego w klasach I—III będzie nauczanie dziecka porozumiewania się mową w najprostszych sytuacjach życiowych oraz nauczanie czytania i pisania. W materiale nauczania języka polskiego klas I—III wystąpią następujące działy:

- mowa,
- nauka czytania,
- nauka pisania.

Na treści programowe złożą się przede wszystkim:

1. Odczytywanie mowy z ust.

2. Mówienie:

- ćwiczenia narządów mowy,
- ćwiczenia oddechowe,
- ćwiczenia głosowe,
- ćwiczenia artykulacyjne.

3. Nauka budowania zdań — kolejność wprowadzania nowych form językowych.

4. Praca nad rozwojem słownika — podstawowy słownik dziecka:

— analiza i synteza wzrokowa poznanych wyrazów według głosek i liter,

— nauka pisania i czytania zwrotów językowych poznanych w trakcie nauczania mowy,

— nauka korzystania z aparatów słuchowych.

Plastyka. Zajęcia z zakresu plastyki w klasach I—III dla dzieci głuchych będą miały na celu kształtowanie spostrzegawczości, pamięci wzrokowej, wyobraźni plastycznej i wrażliwości estetycznej. Przyczyniać się one będą do dokładniejszego zaznajamiania uczniów z przedmiotami i zjawiskami otoczenia, poznawania ich różnorodnych cech, podobieństw i różnic.

Szczególną uwagę zwróci się na indywidualną plastyczną wypowiedź dziecka.

Tematyka plastyki będzie zawierać zadania ilustracyjne, kompozycyjne, kolorystyczne, które będą realizowane w różnorodnych technikach plastycznych. Tematy prac związane będą z przeżyciami i doświadczeniami dziecka, z życiem szkoły i najbliższego środowiska.

Matematyka. Nauczanie matematyki będzie również ściśle łączyło się z nauczaniem mowy.

Dzieci głuche w klasach I—III przyswoją sobie elementarne pojęcia matematyczne: zdobędą umiejętność wyodrębniania i porównywania cech wielkościowych, ich przeciwstawiania i porządkowania, nauczą się rozpoznawania w otoczeniu figur płaskich, brył przestrzennych, klasyfikowania przedmiotów według cech jakościowych i ilościowych, poznają pojęcie liczby naturalnej i zdobędą umiejętność wykonywania działań w rachunku pamięciowym do 100.

Technika i praca. Na szczeblu nauczania początkowego (klasy I—III) przedmiot ten spełnia podstawową rolę w zakresie wychowania przez pracę.

W toku nauczania tego przedmiotu dziecko będzie uczyło się posługiwania prostymi narzędziami, wykonywania prac z materiałów łatwych do obróbki. Przedmiot stworzy wiele sytuacji, w których dziecko głuche będzie posługiwać się mową.

Tematyka prac dziecięcych będzie się ściśle łączyć z przedmiotem „środowisko społeczno-przyrodnicze”.

W treściach nauczania przedmiotu technika i praca uwzględnione będą:

- prace z różnych materiałów,
- prace konstrukcyjne z jednolitych elementów,
- prace społecznie użyteczne na rzecz szkoły i środowiska,
- obsługa prostych urządzeń technicznych.

Kultura fizyczna. Kultura fizyczna w szkole dla głuchych spełnia szczególne zadania wynikające z rewalidacyjnych założeń szkoły specjalnej.

Celem tego przedmiotu w klasach I—III jest stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju sprawności fizycznej oraz zapewnienie pełnej integracji z wychowaniem zdrowotnym.

Program nauczania obejmuje różnorodne środki oddziaływania zmierzające do:

- opanowania podstawowych umiejętności ruchowych, przydatnych w życiu codziennym,
- stymulowania rozwoju fizycznego (ze szczególnym uwzględnieniem układu oddechowego i układu krążenia),
- rozwijania podstawowych cech motorycznych, takich jak: siła, gibkość, zwinność, wytrzymałość,
- kształtowania prawidłowej postawy ciała,
- wyrabiania i utrwalania podstawowych nawyków higieniczno-zdrowotnych (hartowanie ciała, uprawianie gier i zabaw ruchowych na powietrzu),
- nauczania poprawnego odczytywania mowy z ust, oddychania w czasie mówienia i artykulacji.

W programie kultury fizycznej uwzględniono się jako nader ważne zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Nauczanie przedmiotowe (klasy IV—X)

Język polski. Nauczanie języka polskiego odgrywa bardzo istotną rolę w kształceniu i wychowaniu dzieci głuchych.

Umiejętność komunikatywnego porozumiewania się za pomocą mowy umożliwi uczniom samodzielne zdobywanie wiedzy i zapewni udział w życiu społecznym środowiska.

W treściach nauczania przewiduje się następujące działy:

1. Uczeń w domu i w szkole (stosunki rodzinne, udział dziec-

ka w pracach domowych, obowiązki szkolne, współżycie w grupie szkolnej, organizacje szkolne i prace społeczne).

2. Najbliższa okolica (środowisko, w jakim uczeń przebywa, życie gospodarcze i kulturalne danej miejscowości, przemysł i usługi, organizacje gospodarcze, polityczne i administracyjne, wybitni przedstawiciele środowiska, prace społeczne).

3. Nasza Ojczyzna — Polska Ludowa (piękno regionów Polski, przeobrażenia i osiągnięcia Polski Ludowej, wybitni działacze współcześni, postacie z przeszłości, przykłady patriotyzmu i przywiązania do kraju ojczystego).

4. Praca człowieka (organizacja pracy, środki i narzędzia pracy, urządzenia przemysłowe, postęp w produkcji, przodownicy pracy, poszanowanie pracy ludzkiej).

5. Wydarzenia w środowisku, w kraju i na świecie (aktualne wydarzenia gospodarcze i polityczne w kraju i na świecie).

6. Czytelnictwo i wybrane zagadnienia z literatury (jak powstaje książka, najważniejsze rodzaje utworów literackich, lektura obowiązkowa i do wyboru).

W programie wystąpią ćwiczenia:

— w odczytywaniu mowy z ust i w mówieniu w powiązaniu z ćwiczeniami artykułacyjnymi i głosowymi przy użyciu aparatury słuchowej,

— w czytaniu, obejmujące czytanie głośne i ciche ze zrozumieniem tekstu,

— w pisaniu, polegające na przepisywaniu tekstów, pisaniu ze wzroku, pisaniu z pamięci, na samodzielnym wyrażaniu własnych myśli za pomocą pisania,

— z gramatyki, o charakterze praktycznym.

W klasach IX—X rozbuduje się dział wiedzy o literaturze, wprowadzi się ćwiczenia o charakterze użytkowym: pisanie notatek do gazетки, życiorysu, podań, zawiadomień itp.

Plastyka. Plastyka jako przedmiot nauczania w szkole dla dzieci głuchych spełnia ważną rolę we wszechstronnym kształtowaniu osobowości i w przygotowaniu uczniów do udziału w życiu kulturalnym środowiska.

Zajęcia z plastyki w klasach IV—VI służyć będą: utrwalaniu i rozwijaniu mowy uczniów, usprawnianiu funkcji poznawczych, doskonaleniu spostrzegawczości, rozwijaniu wyobraźni, kształ-

ceniu pamięci wzrokowej, wyobraźni przestrzennej i pomysłowości konstrukcyjnej, kształtowaniu umiejętności wyrażania różnymi środkami plastycznymi spostrzeganych form i zjawisk rzeczywistości, przyswajaniu elementarnych wiadomości z dziedziny sztuki, rozwijaniu wrażliwości na piękno.

W tematyce tego przedmiotu wystąpią ćwiczenia i techniki plastyczne poznane częściowo przez uczniów w nauczaniu początkowym. Będą to ćwiczenia ilustracyjne, kolorystyczne, kompozycyjne, perspektywiczne, liternicze, ćwiczenia w projektowaniu. Podstawowe techniki stosowane na zajęciach z plastyki obejmą: rysowanie i malowanie przy użyciu różnych narzędzi i materiałów, wydzieranie, wycinanie, lepienie i modelowanie.

Treści nauczania będą zróżnicowane w poszczególnych klasach stosownie do możliwości percepcyjnych dzieci głuchych. Będą korelowały z treściami innych przedmiotów nauczania, uzupełniały je i utrwały. Do materiału nauczania wprowadzi się elementy wiedzy o sztuce i o jej walorach społecznych, uczyć się będzie praktycznego korzystania z wiedzy i umiejętności plastycznych w życiu codziennym.

Historia. Nauczanie historii wystąpi w klasach V—VII. Treścią nauczania będą wybrane obrazy z dziejów Polski. Tematyka programowa obejmuje okres od początków państwa polskiego do czasów najnowszych.

Uczniowie klasy V poznają w porządku chronologicznym obrazy z dziejów Polski od powstania państwa polskiego do upadku Rzeczypospolitej w 1795 r.: najistotniejsze wydarzenia polityczne i militarne, sytuacja poszczególnych stanów, sposoby wytwarzania i podziału dóbr, rola Kopernika w rozwoju nauki światowej, postępowy charakter reform Komisji Edukacji Narodowej, Kościuszko i Pułaski — bohaterowie walk „za waszą wolność i naszą”.

W klasie VI i VII materiał nauczania obejmuje okres od 1795 r. do 1945 roku. Walki narodowo-wyzwoleńcze i o wyzwolenie społeczne w XIX i XX wieku uzupełnione zostaną obrazami o udziale Polaków w Komunie Paryskiej, rewolucji 1905 roku i Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. Wzorce osobowe: J. Poniatowski, W. Wróblewski, L. Waryński, J. Marchlewski, K. Świerczewski. Ukazany będzie ludowy charakter powstań

śląskich i powstania wielkopolskiego, wojny obronnej 1939 roku i walk wyzwolenczych 1939—1945 r.

Tematyka historyczna wystąpi także z okazji uroczystości szkolnych i świąt państwowych. Historia jako przedmiot nauczania będzie wiązać różne elementy przeszłości z aktualnym życiem szkoły.

Geografia. Geografia jako oddzielny przedmiot nauczania wystąpi w klasach IV—VII. Elementarne wiadomości z zakresu geografii uczniowie zdobędą już na szczeblu początkowym w klasach I—III (środowisko społeczno-przyrodnicze), wiele wiadomości geograficznych znajdzie się w przedmiocie pod nazwą „środowisko naturalne człowieka” w klasach VIII—X.

Celem geografii będzie dostarczenie uczniom najistotniejszych wiadomości o ukształtowaniu powierzchni kuli ziemskiej, o bogactwach naturalnych, o pięknie krajobrazów regionalnych, o działalności gospodarczej człowieka, o warunkach geograficznych kraju i różnych regionów kuli ziemskiej.

Materiał nauczania geografii obejmuje:

- geografię regionu, w którym uczeń przebywa, oraz obraz wybranych regionów Polski;

- wybrane regiony Europy i Azji, ze szczególnym uwzględnieniem państw socjalistycznych, sąsiadów Polski;

- wybrane regiony pozostałych części świata: Afryki, Ameryki, Australii z uwzględnieniem państw rozwijających się i państw zasobnych w bogactwa naturalne;

- ogólną geografję Polski, z podkreśleniem gospodarki bogactwami naturalnymi, ochrony środowiska naturalnego i współpracy gospodarczej Polski z innymi państwami.

Podstawy wiedzy obywatelskiej. Przedmiot ten wystąpi w klasach VIII—X.

Celem jego będzie wdrożenie uczniów do wypełniania obowiązków obywatelskich, korzystania z przysługujących im praw oraz wyposażenie w wiadomości i umiejętności potrzebne przy załatwianiu spraw w urzędach i zakładach pracy.

Tematyka programowa obejmuje działy:

- wybrane zagadnienia życia społeczno-ekonomicznego PRL,

- kierowniczą rolę PZPR w społeczno-politycznym i ekonomicznym życiu kraju,

— organizacja życia w środowisku, urząd miejscowy (gminny, miejski, dzielnicowy), współżycie i praca mieszkańców, praca i obowiązki obywatela (wybrane zagadnienia), opieka państwa nad inwalidami,

— wybrane zagadnienia polityki międzynarodowej,

— zagadnienia dotyczące rodziny współczesnej.

Wprowadzenie tych zagadnień wynika z potrzeby uświadczenia uczniom roli rodziny we współczesnym systemie wychowawczym.

Matematyka. Celem nauczania matematyki w klasach IV—X szkoły specjalnej dla głuchych będzie przygotowanie do posługiwania się pojęciami matematycznymi w praktycznym działaniu.

Uczeń nauczy się wykonywania działań arytmetycznych, opamiętuje podstawowe wiadomości o ułamkach — proste działania na ułamkach zwykłych, poszerzone wiadomości o ułamkach dziesiętnych z uwagi na to, że są one częściej wykorzystywane w pracy zawodowej.

Z geometrii uczniowie zdobędą podstawowe wiadomości o figurach geometrycznych, sposobach obliczania powierzchni figur i objętości brył.

Treści zadań matematycznych będą związane z tematyką innych przedmiotów nauczania.

Fizyka. Celem nauczania fizyki będzie nauczanie uczniów rozumienia zjawisk zachodzących w otaczającym świecie oraz zaznajomienie ich z podstawowymi wiadomościami z tego zakresu.

W tematyce programowej wystąpią działy:

— Mierzenie długości, obliczanie powierzchni i objętości. Jednostki.

— Siła i skutki jej działania.

— Mierzenie siły i jej jednostka.

— Bezwładność i ciężenie. Wazenie ciał.

— Praca, moc, energia mechaniczna.

— Maszyny proste.

— Budowa ciał.

— Ciepło. Rozszerzalność cieplna ciał stałych.

— Stany skupienia ciał i zmiany stanu skupienia.

- Ciśnienie cieczy i gazów.
- Budowa atomu.
- Elektryczność.
- Magnetyzm.
- Indukcja elektromagnetyczna.
- Fale elektromagnetyczne.
- Światło.
- Aparatura sygnalizacyjna i protetyczna dla niedosłyszących.

Chemia. Nauczanie chemii jako wyodrębnionego przedmiotu odbywać się będzie w klasach VIII—X.

Celem nauczania będzie wyjaśnienie w dostępnym uczniom sposób zjawisk zachodzących w otaczającym świecie.

Treści programowe obejmą zagadnienia: Substancje chemiczne i ich właściwości — stan skupienia, temperatura topnienia. Roztwory jako rodzaj mieszanin. Wybrane pierwiastki chemiczne. Atomy i ich właściwości — masa i objętość. Reakcja chemiczna. Związki chemiczne. Cząsteczki związków chemicznych. Co wywołuje i przyspiesza reakcję chemiczną. Wybrane reakcje utleniania i zobojętniania, odwracalność reakcji chemicznych. Budowa atomu a układ okresowy pierwiastków.

Materiał nauczania zostanie ściśle skorelowany z materiałem nauczania języka polskiego, matematyki, a przede wszystkim przedmiotów przyrodniczych.

Biologia i higiena. Celem nauczania biologii w klasach IV—VII będzie:

- rozwijanie języka dziecka,
- rozwijanie umiejętności obserwacji zjawisk zachodzących w środowisku, myślenia skutkowo-przyczynowego,
- zaznajomienie z różnorodnością form roślinnych i zwierzęcych, z działalnością człowieka i jego wpływem na zmiany w świecie roślinnym i zwierzęcym, z podstawowymi potrzebami organizmów żywych, współzależnością świata roślinnego i zwierzęcego,
- budzenie wrażliwości na piękno przyrody, uświadomienie potrzeby pielęgnowania środowiska naturalnego.

Tematyka programowa obejmie: ważniejsze gatunki roślin uprawianych w Polsce i w innych krajach, pospolite gatunki

zwierząt hodowlanych i żyjących w warunkach naturalnych w Polsce i innych krajach; podstawowe pojęcia z zakresu oddychania, asymilacji i rozmnażania, elementy genetyki i ewolucji w świecie roślinnym i zwierzęcym; wpływ człowieka na rozwój roślin i zwierząt oraz zależność życia ludzkiego od środowiska naturalnego; anatomię i fizjologię człowieka; czynności i budowę układu kostnego, mięśniowego, pokarmowego, wydalniczego, oddechowego, krwionośnego, nerwowego; narządy zmysłów oraz ich czynności.

Nauczanie higieny w klasach IV—VII wiązać się będzie ściśle z nauczaniem anatomii i fizjologii człowieka. Przy poszczególnych tematach z anatomii i fizjologii człowieka wprowadzi się odpowiednie wskazania z zakresu higieny. Obejmą one:

- zasady higieny osobistej i społecznej,
- sposoby racjonalnego odżywiania się,
- higienę okresu dojrzewania,
- psychologiczne i społeczne aspekty życia seksualnego,
- higienę życia psychicznego,
- zapobieganie i walkę z chorobami społecznymi, nerwicami i chorobami zakaźnymi,
- wpływ środków narkotycznych i oszałamiających na zdrowie człowieka,
- właściwą organizację pracy i wypoczynku.

Zaznajomi się przy tym uczniów z organizacją profilaktyki i opieki zdrowotnej w Polsce.

Środowisko naturalne człowieka. Ten wyodrębniony przedmiot nauczania wprowadzi się do planu nauczania dzieci głuchych w klasach VII—X.

Celem przedmiotu będzie:

— dokonanie syntezy zagadnień dotyczących środowiska naturalnego, zawartych w programach nauczania w różnych klasach — biologii, geografii, fizyki i chemii, w programie techniki i pracy, a także w programie nauczania podstaw wiedzy obywatelskiej,

— zaznajomienie uczniów z całokształtem stosunków panujących w przyrodzie, z wzajemnymi zależnościami między florą i fauną oraz przyrodą żywą i martwą, z zasobami podstawowych bogactw naturalnych i racjonalną gospodarką surowcami oraz

związaną z tym wymianą międzynarodową; przedstawienie roli człowieka w kształtowaniu środowiska naturalnego ze szczególnym uwzględnieniem ochrony tego środowiska oraz kształtowanie właściwego stosunku człowieka do otaczającej przyrody.

Treści programowe obejmą:

- zagadnienia struktury biofizycznego środowiska człowieka,
- prawa bio-fizyko-chemiczne, jakie działają w środowisku naturalnym,
- zależność życia i działalności człowieka od środowiska naturalnego,
- przyczyny i skutki zaburzeń równowagi w środowisku naturalnym,
- możliwości i sposoby korzystania z zasobów środowiska bez naruszania naturalnej równowagi,
- problemy ochrony środowiska naturalnego (atmosfery, wód, gleby, roślin i zwierząt).

Technika i praca. Technika i praca w klasach IV—VII będzie kontynuacją nauczania tego przedmiotu w klasach I—III.

Celem przedmiotu będzie rozwijanie sprawności manualnych, kształtowanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami pracy, prostymi urządzeniami technicznymi oraz zdobycie podstawowej wiedzy technicznej niezbędnej w przyszłej pracy zawodowej.

W klasach IV—VII wystąpią już bardziej skomplikowane techniki, trudniejsze konstrukcje, wyższe wymagania w zakresie organizacji pracy. Uczniowie zaznajomią się z różnymi rodzajami pracy w konkretnych warunkach oraz zorientują się w dostępnych im zawodach.

Kontynuowane będą ćwiczenia konstrukcyjne, połączone z kształtowaniem mowy uczniów. Podczas zajęć technicznych i prac społecznie użytecznych wdrażać się będzie uczniów do przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

W programie projektuje się następujące działy:

- ćwiczenia konstrukcyjne,
- prace społecznie użyteczne na rzecz szkoły i środowiska,
- elementy kultury pracy,
- wybrane zagadnienia techniki.

Przewiduje się dobór jednakowych treści nauczania dla chłopców i dziewcząt:

- prace z różnych materiałów (z drewna, metalu, szkła i tworzyw sztucznych),
- szycie,
- modelowanie techniczne,
- elektrotechnika,
- rysunek techniczny,
- gospodarstwo domowe.

Kultura fizyczna. Celem nauczania przedmiotu będzie rozwijanie sprawności dziecka głuchego, kształtowanie trwałych nawyków aktywności ruchowej, uczenie samodzielnej pracy nad sobą oraz rozwijanie mowy.

Treści programowe obejmą następujące zagadnienia:

- ogólne usprawnienie ruchowe ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania sprawności potrzebnej w pracy zawodowej,
- rozwijanie podstawowych cech motorycznych takich, jak: siła, szybkość, wytrzymałość, zwinność,
- wyrabianie i utrwalanie nawyków higieniczno-zdrowotnych,
- opanowanie podstawowych form ruchu oraz niezbędnej techniki wybranych dyscyplin sportowych,
- naukę odczytywania mowy z ust, prawidłowego oddychania w czasie mówienia oraz naukę poprawnego mówienia.

W programie uwzględnione będą zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, utrwalanie znajomości i umiejętności przestrzegania zasad, przepisów i kultury ruchu drogowego; przewiduje się zdobycie karty rowerowej.

Program kultury fizycznej obejmie następujące zajęcia: obowiązkowe dla ogółu uczniów, obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz dla uczniów uprawiających wybraną dyscyplinę sportową, dobrowolne pozalekcyjne (zajęcia SKS, rekreacja).

Godziny do dyspozycji wychowawcy klasy. Dobór tematyki realizowanej na tych godzinach należeć będzie do nauczyciela wychowawcy, który będzie ją czerpał z aktualnych sytuacji wynikających z życia klasy, szkoły i środowiska.

Teoretyczne przedmioty zawodowe. Przewidywane w planie nauczania godziny na teoretyczne przedmioty zawodowe będą miały na celu wyposażenie uczniów w wiadomości potrzebne do wykonywania określonego zawodu.

Treści programowe obejmą: materiałoznawstwo, technologie z elementami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz rysunek techniczny.

Programy nauczania teoretycznych przedmiotów zawodowych opracowane będą przez specjalistów danego zawodu.

Praktyczna nauka zawodu. Praktyczna nauka zawodu odbywać się będzie w pracowniach szkolnych lub zakładach pracy. Wybór kierunku przygotowania zawodowego zależy będzie od zainteresowań i możliwości uczniów oraz rozwoju gospodarczego danego regionu i możliwości zatrudnienia.

Rewalidacja indywidualna. Zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej poświęcone będą ćwiczeniom mowy. Będą to ćwiczenia artykulacyjne, odczytywanie mowy z ust oraz nauka korzystania z resztek słuchu.

Prace społecznie użyteczne. Celem tych prac będzie kształtowanie pozytywnych postaw społecznych, wyrabianie współodpowiedzialności za wykonywaną pracę. Program prac społecznie użytecznych opracuje szkoła, dostosowując rodzaj tych prac do potrzeb środowiska i do możliwości fizycznych uczniów.

Zajęcia sportowe. Zajęcia sportowe będą miały na celu rozwój fizyczny uczniów, rozwijanie sprawności motorycznych oraz kształtowanie umiejętności współdziałania i współżycia w grupie. Zajęcia te obejmą różne dyscypliny sportowe. Uczeń wybierze tę dyscyplinę, która mu najbardziej odpowiada.

Zespoły zainteresowań. Zespoły te będą organizowane w celu umożliwienia uczniom rozwijania zdolności oraz indywidualnych zainteresowań. Rodzaje zespołów zainteresowań będą ustalane przez dyrekcje szkół zgodnie z potrzebami rewalidacyjno-wychowawczymi, zainteresowaniami uczniów oraz warunkami pracy w szkole.

II. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI UMYSŁOWO UPOŚLEDZONYCH W STOPNIU LEKKIM

10-letnia szkoła specjalna dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim będzie realizowała treści kształcenia i wychowania dostosowane do możliwości poznawczych tych dzieci. Dobór treści kształcenia i wychowania będzie sprzyjać stymulowaniu nie zaburzonych i korygowaniu zaburzonych psychicznych i fizycznych funkcji osobowości.

Upośledzenie umysłowe charakteryzuje się małą sprawnością intelektualną, która przejawia się między innymi zaburzeniami spostrzegania, trudnością w abstrahowaniu, w ustalaniu logicznych związków między przedmiotami i zjawiskami, myśleniem konkretno-obrazowym. U dzieci tych występują często wady słuchu, wzroku i mowy.

Kształcenie ogólne dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim powinno zapewnić każdemu dziecku wiedzę potrzebną do współżycia w społeczeństwie ludzi normalnych, pomóc w odzyskaniu wiary i zaufania we własne siły.

Kształcenie zawodowe ma przygotować uczniów umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim do wykonywania zawodu, a tym samym zapewnić uzyskanie pełnej samodzielności życiowej.

W nauczaniu w wymienionym typie szkoły wyróżni się trzy etapy:

- etap I — nauczanie początkowe, klasy I—III,
- etap II — nauczanie przedmiotowo-systematyzujące, klasy IV—VII,
- etap III — nauczanie przedmiotowo-integrujące z praktyczną nauką zawodu, klasy VIII—X.

W I etapie nauczania wystąpią przedmioty: środowisko społeczno-przyrodnicze, język polski, plastyka, muzyka, technika i praca, matematyka, kultura fizyczna.

W planie nauczania każdej klasy przewiduje się specjalne godziny na rewalidację indywidualną.

Treści nauczania tego etapu będą stanowić podstawę kształcenia przedmiotowo-systematyzującego, realizowanego w klasach IV—VII; zapewnią one dzieciom osiągnięcie niezbędnych wiadomości, umiejętności i sprawności do dalszej nauki.

W II etapie, w klasach IV—VII, prowadzone będzie nauczanie przedmiotowe. W planie nauczania wystąpią przedmioty: język polski, plastyka, muzyka, przyroda, geografia, historia, matematyka, technika i praca, kultura fizyczna.

Ponadto przewiduje się w każdej klasie godziny do dyspozycji wychowawcy klasy, godziny na zajęcia fakultatywne, rewalidację indywidualną oraz zajęcia sportowe.

W tym etapie kształcenia uczniowie będą systematycznie wzbogacać swoją wiedzę oraz rozwijać umiejętności potrzebne do nauki zawodu.

W III etapie wystąpią nowe przedmioty: podstawy wiedzy obywatelskiej, teoretyczne przedmioty zawodowe wraz z praktyczną nauką zawodu.

Celem nauczania w tym etapie będzie przede wszystkim przygotowanie uczniów do pracy zawodowej i do samodzielnego życia w społeczeństwie.

Ponieważ założenia programowe nie obejmują treści przedmiotów kształcenia zawodowego, przedmioty ogólnokształcące II i III etapu zostały omówione łącznie.

Nauczanie początkowe (klasy I—III)

Nauczanie początkowe jest pierwszym etapem kształcenia w 10-letniej szkole specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim.

Uczniowie klas I—III zdobędą wiadomości o środowisku społeczno-przyrodniczym, w którym żyją; umiejętność czytania, pisanie i liczenia; posługiwania się prostymi narzędziami i przyborami; rozwiną sprawność fizyczną; zdolności muzyczne i wrażliwość estetyczną; wdrożą się do przestrzegania zasad współżycia i współdziałania w grupie. Nauczanie w tych klasach ma charakter nauczania całościowego.

Środowisko społeczno-przyrodnicze. Celem nauczania przedmiotu będzie zapewnienie dzieciom bezpośrednich kontaktów ze środowiskiem społeczno-przyrodniczym.

Przez obserwację otoczenia i działalność dzieci w środowisku będzie kształtował się stosunek emocjonalny do przyrody, społeczeństwa, człowieka i jego pracy.

Plan nauczania
dziesięcioletniej szkoły specjalnej
dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim

Lp.	Przedmiot nauczania	Klasa									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	Środowisko społeczno-przyrodnicze	3	3	3							
2	Język polski	7	7	7	6	6	5	4	3	2	2
3	Muzyka	2	2	2	2	2	1	1			
4	Plastyka	2	2	2	2	2	2	2			
5	Historia						2	2	2		
6	Geografia						2	2	2		
7	Podstawy wiedzy obywatelskiej *									3	3
8	Matematyka	5	5	5	5	5	5	5	2	2	2
9	Przyroda				3	3	2	2	2		
10	Technika i praca	2	2	2	3	5	6	8			
11	Praktyczna nauka zawodu								12	18	18
12	Teoretyczne przedmioty zawodowe								6	6	6
13	Kultura fizyczna	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2
	Godzina do dyspozycji wychowawcy *				1	1	1	1	1	1	1
	Ogółem	24	24	24	25	26	28	29	32	34	34
1	Prace pozalekcyjne Obowiązkowe Rewalidacja indywidualna a) zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze b) zajęcia korekcyjne	w miarę potrzeb									
2	‡ Zajęcia sportowe					2	2	2	2	2	2
3	Zajęcia muzyczne, plastyczne (do wyboru)								2	2	2
	Ogółem	24	24	24	25	28	30	31	36	38	38
	Nadobowiązkowe Koła zainteresowań (muzyczne, plastyczne, techniczne)										

* Z uwzględnieniem problematyki — przygotowanie do życia rodzinnego.

Materiał nauczania przedmiotu zawierać będzie następującą tematykę: w klasie i w szkole, droga do szkoły, życie i praca w domu, w ogrodzie szkolnym i w parku, pory dnia i roku, w ogrodzie warzywnym, w sadzie, najbliższa okolica (las, pole itp.), komunikacja, życie i praca ludzi na wsi i w mieście.

Język polski. Materiał nauczania języka polskiego w klasach początkowych będzie związany z przedmiotem środowisko społeczno-przyrodnicze. Celem nauczania tego przedmiotu będzie kształtowanie umiejętności poprawnego wypowiadania się, czytania, pisania, rozumienia łatwych i krótkich tekstów, stosowanie tych umiejętności w życiu codziennym.

Materiał nauczania obejmie:

— Mówienie: rozmowy, wypowiadanie się, nazywanie i opisywanie przedmiotów i zjawisk, omawianie obrazków; układanie opowiadań, formułowanie pytań, odpowiedzi, poleceń, wygłaszanie wierszyków.

— Czytanie i opracowywanie tekstów: analiza i synteza słuchowa i wzrokowa wyrazów, czytanie głośne, ciche, z podziałem na role, czytanie ciche ze zrozumieniem, czytanie i omawianie czasopism, książeczek z lektury (autor, tytuł, postacie, elementy akcji, miejsca, czasu).

— Pisanie: przepisywanie wyrazów, zdań, podpisywanie, pisanie ze słuchu, redagowanie i zapisywanie zdań, krótkich opisów, opowiadań, listów i zaproszeń.

— Słownictwo i składnię: nazywanie przedmiotów, zjawisk, cech, czynności, stosunków przestrzennych, czasowych, wyjaśnianie wyrazów, tworzenie wyrazów, zdania i równoważniki zdań.

— Gramatykę i ortografię: rozwijanie zdań, praktyczne dzielenie zdań, wyrazów, zgłosek; samogłoski i spółgłoski, dwuznaki, zmiękczenia, ą, ę, rz, ż, h w wyrazach; znaki przestankowe: kropka, pytajnik, przecinek; podstawowe skróty, przenoszenie wyrazów.

Dział lektury w kl. II, III zawiera pozycje z literatury dziecięcej do wyboru.

M u z y k a. Muzyka rozwija percepcję słuchową, oddziałuje na sferę emocjonalną, kształtuje aktywną postawę w procesie uczenia się. Ze względu na emocjonalny charakter muzyki jest ona zrozumiała, wywołuje zainteresowanie, pobudza do działania,

często dostarcza radosnych przeżyć. Ruch przy muzyce przyczynia się do ogólnego fizycznego usprawniania.

Celem nauczania muzyki w klasach I—III jest kształcenie słuchu, głosu, poczucia rytmu oraz zainteresowań muzycznych.

W treściach programowych wystąpią różne formy zabaw muzyczno-ruchowych, ćwiczenia rytmu, śpiew i słuchanie muzyki (muzyka żywa i mechaniczna), tańce ludowe, narodowe (krakowiak, kujawiak) i inne, gra na instrumentach perkusyjnych, poznanie wybranych instrumentów muzycznych (fortepian, skrzypce).

Plastyka. Plastyka realizowana będzie w dwóch etapach nauczania: w klasach I—III i w klasach IV—VII. Treści tego przedmiotu wystąpią również w zajęciach fakultatywnych pozalekcyjnych w klasach VIII—X.

Celem nauczania plastyki w klasach I—III będzie rozwijanie wrażliwości estetycznej przez obserwację piękna otoczenia, percepcję wybranych dzieł sztuki i własną ekspresję w różnorodnych technikach plastycznych.

Treści programowe obejmą: elementarne wiadomości i umiejętności w posługiwaniu się narzędziami pracy i materiałami, proste prace rysunkowe i malarskie ilustrujące sceny związane z przeżyciami dzieci, proste kompozycje i zadania kolorystyczne.

Matematyka. W nauczaniu matematyki w klasach I—III wykorzystane będą treści środowiska społeczno-przyrodniczego oraz różnorodny materiał poglądowy.

Materiał nauczania w klasach I—III obejmuje: obserwacje i odwzorowywanie zbiorów (w środowisku naturalnym), poznanie liczb do dziesięciu, dodawanie i odejmowanie w zakresie dziesięciu, liczenie w zakresie dwudziestu, dodawanie i odejmowanie w zakresie dwudziestu bez przekroczenia progu dziesiątkowego, dodawanie i odejmowanie w zakresie dwudziestu z przekroczeniem progu dziesiątkowego, zapis wykonywanych działań, opisanie mnożenia w zakresie I i II ćwiartki mnożenia, mieszczące i dzielenie w zakresie I i II ćwiartki tabeli mnożenia, rozszerzenie numeracji do stu, dodawanie i odejmowanie do 100, rozszerzenie numeracji do tysiąca, numeracja słowna i pisemna, dodawanie i odejmowanie pełnych setek, obliczenia zegarowe i kalendarzowe, liczenie pieniędzy (płacenie w zakresie stu), miary

długości, wagi i pojemności, zadania tekstowe (o treściach czerpanych przede wszystkim z sytuacji życiowych), elementarne wiadomości z geometrii.

Technika i praca. Celem nauczania tego przedmiotu w klasach I—III będzie rozwijanie umiejętności, sprawności manualnych, umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami pracy, wykonywania prostych czynności w szkole i w domu. Tematyka nauczania obejmie prace z różnych materiałów, będą to różne formy ekspresji dziecięcej: ulepianki, wydzieranki, łamanki, wycinanki, proste przedmioty użytkowe, makiety, modele; obsługa prostych urządzeń technicznych.

Kultura fizyczna. Kultura fizyczna jako przedmiot nauczania w klasach I—III służyć będzie możliwie pełnemu i harmonijnemu rozwojowi fizycznemu, ruchowemu oraz zdrowotnemu uczniów.

Materiał nauczania przedmiotu określać będzie zespół środków zmierzających do opanowania przez uczniów podstawowych umiejętności ruchowych, przydatnych w życiu codziennym; do stymulowania rozwoju fizycznego, ze szczególnym uwzględnieniem układu oddechowego, układu krążenia; do rozwijania podstawowych cech motorycznych, takich jak: siła, szybkość, zwinność, wytrzymałość; do kształtowania prawidłowej postawy ciała (zabezpieczenie przed możliwością nabycia wady postawy); do wytwarzania i utrwalania podstawowych nawyków higieniczno-zdrowotnych (hartowanie ciała, uprawianie ćwiczeń ruchowych na powietrzu).

W materiale nauczania wystąpią również zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa ruchu drogowego — wiadomości o przepisach, zasadach i kulturze ruchu drogowego oraz praktyczne wdrażanie i przestrzeganie tych zasad.

Program określi następujące rodzaje zajęć:

- obowiązkowe dla ogółu uczniów,
- obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz z odchyleniami od norm rozwoju fizycznego (gimnastyka korekcyjna).

Przewiduje się organizowanie ćwiczeń śródlekcyjnych, pobudzających układ krążenia i oddychania, przeciwdziałających zmęczeniu uczniów, korygujących ich postawę.

Nauczanie przedmiotowo-systematyzujące i przedmiotowo-integrujące (klasy IV—X)

Język polski. Celem nauczania języka polskiego w klasach IV—X będzie kształtowanie umiejętności w zakresie mówienia, czytania, pisania, poprawnego i komunikatywnego wypowiedziania się w mowie i w piśmie, poznanie wybranych utworów, literatury ojczystej i światowej.

Tematyka programowa dotyczyć będzie życia dziecka w szkole i środowisku, wybranych obrazów z przeszłości naszej ojczyzny (legendy, zabytki historyczne, postacie ludzi wybitnych), zagadnień z życia współczesnej Polski z uwzględnieniem przemian społeczno-gospodarczych, osiągnięć w zakresie techniki i kultury.

— W mówieniu wystąpią następujące ćwiczenia: rozmowy, wypowiadanie się, omawianie, układanie planów, opisów, opowiadań, zapisków, sprawozdań.

— W czytaniu: czytanie głośnie z uwzględnieniem przestankowania, intonacji, z podziałem na role, czytanie ciche ze zrozumieniem treści, interpretacja treści.

— W pisaniu: pisanie opowiadań, opisów, pisanie z pamięci, ze słuchu, pisanie pism użytkowych (list, podanie, życiorys, wypełnianie druków urzędowych) itp.

— W zakresie gramatyki i ortografii: podstawowe wiadomości o częściach mowy i częściach zdania, znakach przestankowych, podstawowe zasady i reguły pisowni, posługiwanie się słownikiem ortograficznym i encyklopedią.

— Słownictwo i składnia obejmie poszerzanie biernego i czynnego słownika ucznia, wyjaśnianie wyrazów, zwrotów, wyrażań, zestawienia, tworzenie wyrazów, rozwijanie zdań, rodzaje zdań, budowa zdań.

— Dział lektury w kl. IV—X zawiera pozycje z literatury ojczystej i światowej (do wyboru).

Muzyka. Materiał nauczania tego przedmiotu w klasach IV—VII będzie obejmował naukę śpiewania piosenek, elementy muzykowania w formie akompaniamentu do poznanych piosenek lub wykonywanie łatwych utworów muzyki instrumentalnej.

Nauka piosenek oraz słuchanie muzyki pozwoli na zaznajomienie uczniów z elementarnymi wiadomościami o muzyce i o

największych polskich kompozytorach (Chopin, Moniuszko), o tańcach narodowych polskich i obcych, zapoznanie się z podstawową terminologią muzyczną.

Przewiduje się uczestnictwo uczniów w organizowanych audycjach szkolnych i w koncertach.

Muzyka jako przedmiot nauczania kończy się w klasie VII. Od klasy VIII uczniowie interesujący się muzyką będą brali obowiązkowy udział w muzycznych zajęciach pozalekcyjnych. Uczestnictwo w tych zajęciach zapewni dalszy rozwój umiejętności muzycznych uczniów wykazujących uzdolnienia i zainteresowania w tej dziedzinie.

Plastyka. Celem nauczania plastyki w klasach IV—VII jest dalsze kształcenie wrażliwości estetycznej uczniów na piękno świata, wdrażanie do aktywnego udziału w odbiorze dzieł sztuki.

W klasach wyższych uczniowie poznają podstawy rysunku perspektywicznego, tworzyć będą kompozycje plastyczne w różnorodnych technikach plastycznych, zdobędą ogólne wiadomości o podstawowych sztukach plastycznych. W programie zaleci się odbywanie wycieczek na wystawy dzieł sztuki polskiej i obcej. Dla uczniów wykazujących zdolności plastyczne przewidziane będzie dalsze pogłębianie wiadomości i umiejętności na zajęciach fakultatywnych, w kołach zainteresowań, na zajęciach pozalekcyjnych.

Historia. Celem nauczania historii w klasach VI—VIII będzie ukazanie uczniom najbardziej postępowych tradycji narodu polskiego, zaznajomienie ich z walką o narodowe i społeczne wyzwolenie w różnych okresach historycznych oraz przedstawienie i ukazanie roli wybitnych postaci historycznych (władców, przywódców, rewolucjonistów) itp.

Materiał nauczania historii będzie skorelowany z treściami innych przedmiotów nauczania. Omawiane będą fakty historyczne o dużych walorach wychowawczych i kształcących, budzące i umacniające uczucia patriotyczne, internacjonalistyczne, szacunek dla pracy, dumę z historycznych osiągnięć narodu polskiego. Ukazywanie związku przeszłości z teraźniejszością ułatwi uczniom zrozumienie współczesności, w której żyją. Treści programowe ułożone będą chronologicznie. Materiał nauczania uję-

ty w obrazach będzie zawierał następującą tematykę: Słowianie. Początki i umocnienie państwa polskiego. Polska i Litwa w walce z Krzyżakami. „Złoty Wiek” w Polsce. Rzeczpospolita w okresie utraty mocarstwowego znaczenia (I rozbiór Polski). Sejm Wielki, Konstytucja 3 Maja, reformy i próby ratowania niepodległości (Powstanie Kościuszkowskie, III rozbiór Polski). Walka Polaków o wolność narodową i społeczną, Powstanie Listopadowe, Powstanie Styczniowe, rok 1905, I wojna światowa — przyczyny wybuchu. Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa, przyczyny, przebieg, rola Lenina, znaczenie zwycięstwa Rewolucji dla sprawy polskiej. Odrodzenie się państwa polskiego (wybrane zagadnienia z historii Polski międzywojennej, wyjaśniające przyczyny słabości politycznej i gospodarczej państwa).

Okres II wojny światowej (przede wszystkim bohaterskie zmagania żołnierza polskiego na frontach II wojny światowej oraz problematyka walki z najeźdźcą hitlerowskim w okupowanym kraju). Zmiany, jakie zaszły w Polsce w czasie II wojny światowej (PPR, PKWN) i po odzyskaniu niepodległości w PRL. Polska i świat po II wojnie światowej. Osiągnięcia PRL. Współpraca Polski na arenie międzynarodowej.

G e o g r a f i a. Geografia jako odrębny przedmiot nauczania wystąpi w klasach VI—VIII. Niektóre wiadomości z tego przedmiotu, dotyczące najbliższego środowiska, zdobędą uczniowie w klasach I—III na zajęciach z przedmiotu pod nazwą środowisko społeczno-przyrodnicze.

Celem nauczania geografii będzie zaznajomienie uczniów z podstawowymi zagadnieniami geografii ogólnej, geografii Polski i świata; dokonywanie obserwacji zjawisk w otaczającym środowisku, określanie stanu pogody, posługiwanie się mapą, kompasem.

Nauczanie geografii rozpocznie się od elementarnych wiadomości z geografii ogólnej. Następnie uczniowie poznają kolejno różne krajobrazy Polski oraz najbardziej charakterystyczne krajobrazy Europy i świata.

W geografii ogólnej uczniowie nauczą się wyznaczać kierunki w terenie, będą prowadzić obserwacje pogody, zdobędą umiejętność czytania mapy, poznają rozmieszczenie lądów i mórz na kuli ziemskiej oraz ruchy Ziemi.

Z geografii Polski uczniowie poznają charakterystyczne krajobrazy: najbliższa okolica, w górach, na wyżynach, na nizinach, nad morzem. Ponadto dowiedzą się o położeniu i granicach Polski, o państwach sąsiadujących, zdobędą podstawowe wiadomości o górach, rzekach, jeziorach, o miastach, ludności i gospodarce kraju.

Wiadomości o Europie, Azji i innych częściach świata uczniowie zdobywać będą poznając wybrane charakterystyczne krajobrazy. Poznają takie pojęcia, jak np.: tundra, tajga, wulkany; krajobraz równikowy, polarny, stepowy, pustynny.

Materiał nauczania będzie zakończony tematem „Polska wśród krajów świata”. Będą tu uwzględnione osiągnięcia i rozwój głównych gałęzi gospodarki narodowej oraz stosunki gospodarcze Polski z innymi państwami świata.

Podstawy wiedzy obywatelskiej. Celem nauczania tego przedmiotu będzie przyswojenie przez uczniów podstawowych wiadomości o prawach i obowiązkach obywatelskich oraz zapoznanie ze sposobami załatwiania spraw osobistych i służbowych.

Materiał nauczania będzie skorelowany z materiałem nauczania języka polskiego, historii i przedmiotu pod nazwą rodzina współczesna. Będzie on obejmował zagadnienia dotyczące praw i obowiązków obywateli, szczególnie obowiązku przestrzegania przepisów prawnych w życiu i w pracy zawodowej (dyscyplina pracy).

Uczniowie zaznajomią się z instytucjami, z którymi na co dzień będą się kontaktowali załatwiając sprawy urzędowe i osobiste; z działalnością placówek usługowych, placówek służby zdrowia, z urządzeniami łączności i komunikacji.

W materiale nauczania podstaw wiedzy obywatelskiej uwzględniona będzie problematyka ustroju społeczno-gospodarczego PRL: rola PZPR w życiu narodu, Konstytucja PRL oraz podstawowe informacje o funkcjonowaniu aparatu państwa; zadania i uprawnienia terenowych organów administracji państwowej, rola i znaczenie Ludowego Wojska Polskiego i MO, działalność organizacji młodzieżowych i społecznych w najbliższym środowisku ucznia.

Szczególnie ważne zagadnienia znajdują wyraz w dziale poświę-

conym kształtowaniu prawidłowych poglądów młodzieży na problemy życia rodzinnego. Materiał nauczania będzie zawierał wybrane elementy wiedzy z zakresu socjologii, psychologii i etyki, niezbędne do zrozumienia podstawowych zagadnień dotyczących rodziny, współżycia w rodzinie, działalności placówek i instytucji pomagających rodzinie w wychowaniu potomstwa. Również zagadnienia bytowe rodziny, organizacji czasu wolnego oraz form opieki państwa nad rodziną zostaną w tym dziale uwzględnione.

Matematyka. Matematyka wystąpi we wszystkich klasach 10-letniej szkoły specjalnej. Celem nauczania tego przedmiotu jest wyposażenie uczniów w dostępnym dla nich zakresie w elementarne wiadomości i umiejętności matematyczne potrzebne do rozwiązywania prostych zagadnień życia codziennego, a w przyszłości wykonywania zawodu.

Nauczanie matematyki ma przyczynić się do rozwoju myślenia uczniów, a także do kształtowania takich cech charakteru, które są niezbędne we współżyciu z ludźmi i w pracy zawodowej, jak: wytrwałość, systematyczność, dokładność, staranność w pracy, obowiązkowość.

Materiał nauczania matematyki w klasach IV—X obejmie: stopniowe rozszerzenie zakresu liczbowego do 1 000 000, działanie na liczbach naturalnych w rachunku pisemnym, elementarne wiadomości o ułamkach zwykłych oraz szerzej potraktowane ułamki dziesiętne, procenty, układ metryczny jednostek miar, miary czasu, podstawowe własności elementarnych figur i brył geometrycznych, elementy kalkulacji zawodowej opartej na działaniach na ułamkach dziesiętnych i procentach, stosowanie zdobytych wiadomości w praktyce.

Przyroda. Ten przedmiot wystąpi w klasach IV—VIII. Niektóre wiadomości przyrodnicze uczniowie zdobędą w klasach I—III na zajęciach związanych z poznawaniem środowiska społeczno-przyrodniczego.

Wiadomości o przyrodzie mają znaczenie rewalidacyjne i wychowawcze, ich użyteczność jest praktyczna.

Celem nauczania przyrody w klasach IV—VIII będzie:

- rozwijanie i usprawnianie procesów poznawczych uczniów,
- kształtowanie pojęć o otaczającym świecie,

— budzenie zainteresowań otaczającym światem oraz rozwijanie zdolności obserwowania zjawisk przyrodniczych,

— zaznajomienie uczniów ze światem roślin i zwierząt oraz z elementarnymi zjawiskami z fizyki i chemii, z którymi uczniowie będą mieli do czynienia w codziennym życiu i działalności,

— wdrażanie do przestrzegania zasad higieny w życiu codziennym,

— budzenie wrażliwości na piękno przyrody oraz uświadomienie konieczności jej ochrony.

Materiał nauczania obejmuje: wybrane wiadomości o roślinach i zwierzętach w najbliższym środowisku przyrodniczym; elementarne wiadomości z botaniki i zoologii; naukę o człowieku, elementy higieny; ochronę środowiska; wiadomości z przyrody nieożywionej.

Technika i praca. Celem nauczania tego przedmiotu w klasach IV—VII jest dalsze rozwijanie umiejętności i sprawności manualnych ucznia, zdobywanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami pracy, wykorzystywania w pracy prostych urządzeń technicznych; opanowanie umiejętności praktycznych, które pozwolą na podjęcie w klasach wyższych nauki zawodu. Materiał nauczania wzbogaci się o nowe techniki pracy w porównaniu z materiałem nauczania klas początkowych. W programie wystąpią: prace z różnych materiałów, szycie, modelowanie techniczne, elektrotechnika, prace z zakresu gospodarstwa domowego, elementy rysunku technicznego.

Uczniowie w toku wykonywanych prac zdobędą wiedzę o materiałach, narzędziach i tworzywach. W programie przewiduje się następujące działy:

- ćwiczenia konstrukcyjne,
- elementy kultury pracy,
- prace społecznie użyteczne na rzecz szkoły i środowiska,
- wybrane zagadnienia techniczne.

Praktyczna nauka zawodu. Wystąpi ona w ostatnich trzech latach w 10-letniej szkole specjalnej.

Celem nauczania tego przedmiotu będzie przygotowanie uczniów do wykonywania określonego zawodu.

Wybór zawodu, do którego przygotowywani będą uczniowie,

uzależniony będzie od ich rozwoju i zainteresowań oraz możliwości zatrudnienia w danym regionie.

Teoretyczne przedmioty zawodowe. W zakres tych przedmiotów wejdzie technologia z elementami bhp, materiałoznawstwo, rysunek zawodowy i inne zagadnienia związane z zawodem.

Treści nauczania będą ściśle powiązane z określonym typem zawodu, do którego uczeń będzie się przygotowywał. Celem nauczania będzie pogłębienie wiedzy niezbędnej dla wykonywania danego zawodu.

Kultura fizyczna. Materiał nauczania kultury fizycznej w klasach IV—X obejmie: ogólne usprawnienie ruchowe ze szczególnym uwzględnieniem wyrabiania sprawności przydatnych w pracy zawodowej, rozwijanie podstawowych cech motorycznych, takich jak: siła, szybkość, wytrzymałość, zwinność, opanowanie podstawowych form ruchu i prawidłowej techniki wybranych dyscyplin sportowych; umiejętność organizowania prostych zawodów sportowych, rozwijanie i pogłębianie wiadomości z zakresu kultury fizycznej, wyrabianie i utrwalanie podstawowych nawyków higieniczno-zdrowotnych (hartowanie ciała, uprawianie ruchu na świeżym powietrzu); zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Przewiduje się następujące rodzaje zajęć:

- obowiązkowe dla ogółu uczniów,
- obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz z odchyleniami od norm rozwoju fizycznego (gimnastyka korekcyjna),
- pozalekcyjne dobrowolne (rekreacja, zajęcia w SKS, zawody).

Godziny do dyspozycji wychowawcy klasy. O doborze tematyki zajęć na tych godzinach będzie decydował wychowawca, zgodnie z rzeczywistymi i aktualnymi potrzebami klasy i uczniów.

W ramach tych zajęć uwzględniona zostanie również tematyka związana z rolą domu rodzinnego w życiu ucznia, a szczególnie takich spraw jak: atmosfera rodzinna, wzajemne zrozumienie i poszanowanie między rodzicami i dziećmi, obowiązki rodzicielskie. W zakres tematyki godzin wychowawczych będą włączane

wybrane elementy kultury życia seksualnego i planowania rodziny.

Prace pozalekcyjne. Rewalidacja indywidualna stanowi integralną część dydaktyczno-wychowawczej działalności szkoły. Obejmuje wszystkie działania zmierzające do poprawienia wad i zaburzeń: mowy, procesów poznawczych, koordynacji ruchowej oraz przewycięzania wynikających stąd trudności w przyswajaniu materiału nauczania. Rewalidacją indywidualną obejmuje się również dzieci mające trudności w nauce, spowodowane niesprzyjającymi warunkami rodzinnymi i środowiskowymi.

Zadaniem rewalidacji jest: przeciwdziałanie zaburzeniom, likwidowanie wad i zaburzeń, wzmacnianie przekonania o możliwości przewycięzania trudności.

W zakresie rewalidacji indywidualnej wyróżnia się następujące typy zajęć:

- a) zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze,
- b) zajęcia korekcyjne.

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze obejmują pracę nad wyrównaniem zaniedbań pedagogicznych oraz braków w nauce.

Zajęcia korekcyjne obejmują pracę nad wyrównaniem braków i poprawą wad z zakresu mowy, z zakresu pisania, czytania, liczenia; pracę nad poprawą koordynacji psychoruchowej, nad poprawą wad postawy oraz pracę z zakresu psychoterapii zmierzającej do łagodzenia i usuwania zaburzeń emocjonalno-uczuciowych.

Zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej prowadzi specjalista. Uczniowie, u których występują łącznie, np. zaburzenia mowy i wad postawy, biorą udział w obydwu rodzajach zajęć rewalidacyjnych.

Plan nauczania nie określa ściśle liczby godzin na rewalidację indywidualną, ponieważ wynika to z aktualnych potrzeb uczniów. Orientacyjnie przewiduje się na ten cel: w klasach I—III 12 do 15 godzin tygodniowo dla jednej klasy, w klasach IV—VII 8 godzin, w klasach VIII—X 4 godziny.

Warunkiem prawidłowej realizacji zadań z zakresu rewalidacji indywidualnej jest:

— dokładna znajomość dziecka, jego rozwoju psychicznego i fizycznego oraz zaburzeń i trudności rozwojowych,

— dostosowanie programu i form ćwiczeń do indywidualnych właściwości i potrzeb ucznia,

— ściśle współdziałanie z psychologiem, lekarzem (w zależności od potrzeby: pediatrą, foniatrą, neurologiem, stomatologiem, psychiatrą), z nauczycielami — wychowawcami oraz z rodzicami ucznia.

Dobór ćwiczeń oraz metody ich prowadzenia zależą od kategorii wady, zaburzenia, rozwoju trudności, od wieku ucznia i jego rozwoju psychofizycznego.

Zajęcia powinny odbywać się w zespołach uczniów o podobnych wadach, zaburzeniach i trudnościach oraz indywidualnie z uczniami wymagającymi specjalnych ćwiczeń i zabiegów. W czasie ćwiczeń należy przestrzegać zasad higieny psychicznej, stopniować wysiłek uczniów, nie dopuszczać do zmęczenia, zmęczenia i przykrych przeżyć; stwarzać atmosferę pogody, budzić wiarę uczniów we własne siły, mobilizować do przezwyciężania trudności.

Na zajęcia z rewalidacji indywidualnej kwalifikują uczniów nauczyciel, psycholog i lekarz szkolny na podstawie obserwacji oraz badań lekarskich (pediatrycznych, foniatrycznych, w niektórych przypadkach neurologicznych, psychiatrycznych).

Warunkiem prawidłowego zorganizowania pracy korekcyjnej i jej dobrych wyników jest uzyskanie trafnej diagnozy w stosunku do każdego dziecka zakwalifikowanego na ćwiczenia. Dyrektor szkoły powinien współdziałać z psychologiem i lekarzem szkolnym w zorganizowaniu i przeprowadzeniu badań psychologicznych i lekarskich oraz w ustaleniu wykazu uczniów zakwalifikowanych na zajęcia korekcyjne.

Podziału godzin na zajęcia zespołowe oraz zajęcia indywidualne dokonują prowadzący ćwiczenia w porozumieniu z psychologiem i dyrektorem szkoły.

Zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej powinny odbywać się w specjalnie na ten cel przeznaczonym i odpowiednio przygotowanym do pracy pomieszczeniu. Nauczyciel prowadzący zajęcia powinien jak najściślej współpracować z nauczycielem-wychowawcą klasy, informować go na bieżąco o aktualnych trudnościach i osiągnięciach uczniów.

Wskazane jest, aby zajęcia korekcyjne prowadził jeden nau-

czyciel odpowiednio przygotowany do prowadzenia zajęć z zakresu usuwania wad i zaburzeń dzieci, a zajęcia z gimnastyki korekcyjnej instruktor wychowania fizycznego.

Obowiązkowe zajęcia sportowe wprowadza się w klasach V—X w wymiarze 2 godzin tygodniowo. W każdej szkole prowadzi się zajęcia sportowe zgodnie z zainteresowaniami uczniów. Każdy uczeń ma obowiązek wyboru odpowiedniego dla siebie rodzaju zajęć sportowych.

Uczniowie klas VIII—X obowiązkowo biorą udział w zajęciach muzycznych bądź plastycznych.

W zależności od zainteresowań uczniów, warunków pracy szkoły organizuje się pracę kół zainteresowań. Orientacyjna liczba uczniów w grupie wynosi 15 osób, orientacyjny czas trwania zajęć określa się na 2 godziny lekcyjne tygodniowo.

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI SPOŁECZNIE NIEDOSTOSOWANYCH UMYSŁOWO UPOŚLEDZONYCH

W szkołach tych realizowany będzie program nauczania szkoły dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu lekkim ze szczególnym uwzględnieniem treści i form resocjalizacyjno-wychowawczych. W trakcie realizacji programu zwróci się szczególną uwagę na kształtowanie właściwych postaw społecznych; wyeksponuje się metodę wychowania przez pracę.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI UMYSŁOWO UPOŚLEDZONYCH W STOPNIU UMIARKOWANYM I ZNA CZNYM

Szkoły specjalne tego typu przeznaczone są dla tych dzieci, które ze względu na stopień upośledzenia można nauczyć wykonywania pracy w warunkach chronionych.

Ze względu na bardzo różny i nierównomierny rozwój tych dzieci przewiduje się opracowanie programu nauczania w dwóch wersjach: I wersja — dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym, II wersja — dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu znacznym.

Wyodrębnianie przedmiotów nauczania jest sprawą umowną i formalną; ma jedynie ułatwić nauczycielom orientację w realizacji zadań programowych.

Dziesięcioletni okres nauczania podzielony został na trzy etapy.

Etap I obejmuje trzy początkowe lata pobytu dziecka w szkole. W okresie tym przewiduje się nauczanie podstawowych umiejętności z zakresu samoobsługi oraz współżycia w grupie.

Etap II obejmuje następne cztery lata nauczania. Uczniowie będą doskonalili umiejętności z zakresu samoobsługi, prac porządkowo-gospodarczych, a niektórzy z nich rozpoczną naukę czytania, pisania i liczenia.

Plan nauczania dziesięcioletniej szkoły specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym

Lp.	Przedmiot nauczania	Klasa									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	Zaradność i współżycie w środowisku	10	10	10	3	3	3	2	2	2	2
2	Kształtowanie mowy	2	2	2							
3	Język polski				3	3	3	3	3	3	3
4	Matematyka				2	2	2	2	2	2	2
5	Plastyka	6	6	6	2	2	2	2	2		
6	Muzyka z rytmiką	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
7	Kultura fizyczna	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
8	Zajęcia praktyczno-techniczne				10	10	10				
9	Przypodobienie do pracy							12	12	18	18
	Ogółem	24	24	24	26	26	26	27	27	30	30
	Zajęcia pozalekcyjne obowiązkowe Rewalidacja indywidualna* (przeciętnie 2 godz. tygodniowo dla ucznia)	12	12	12	12	12	12	10	10	8	8

* Z podziałem na grupy uczniów:

- z zaburzeniami mowy — ćwiczenia logopedyczne,
- z zaburzeniami ruchowymi — gimnastyka korekcyjna,
- z zaburzeniami innymi — ćwiczenia manualne,
- ćwiczenia technik szkolnych,
- czytanie, pisanie, rachunki, samoobsługa.

Etap III przeznaczony się na przysposobienie do pracy w warunkach chronionych.

We wszystkich wymienionych etapach nauczania przewiduje się godziny na indywidualną pracę z uczniem oraz godziny na indywidualne ćwiczenia logopedyczne i gimnastykę korekcyjną.

W planie nauczania wyróżni się 9 przedmiotów. Tematyka wszystkich zajęć skoncentrowana będzie wokół nauczania przedmiotu samoobsługa i zaradność w środowisku.

W przypadku, gdy nie będzie można realizować programu języka polskiego i matematyki, czas przeznaczony na realizację tych przedmiotów będzie wykorzystany na tematykę innych przedmiotów nauczania

Zaradność i współżycie w środowisku (klasy I—X). Celem zajęć jest nauczanie uczniów:

- wykonywania czynności samoobsługowych,
 - wypełniania swych codziennych obowiązków,
 - nawiązywania kontaktów i porozumiewania się,
 - właściwego zachowania się w różnych sytuacjach życiowych,
 - dostrzegania zmian zachodzących w bliższym i dalszym środowisku społecznym, przyrodniczym i technicznym,
 - prawidłowego korzystania z różnego rodzaju ogólnie dostępnych urządzeń,
 - prawidłowej oceny dodatnich i ujemnych zjawisk życia społecznego najbliższego otoczenia,
 - wyciągania praktycznych wniosków z różnych sytuacji i zmian zachodzących w środowisku,
 - korzystania z różnych form kulturalnego spędzania czasu,
 - wykonywania prostych prac społecznie użytecznych.
- W materiale programowym przedmiotu wystąpią treści z zakresu:
- samoobsługi,
 - współżycia w grupie rówieśniczej, w rodzinie i społeczeństwie,
 - poznawania przyrody,
 - nauczania mowy,
 - wstępnych pojęć matematycznych.

Treści zajęć w zakresie samoobsługi będą stopniowo rozszerzać się. W okresie początkowym treści te będą dotyczyć głównie osoby ucznia.

W drugim okresie dojdą zagadnienia samopomocy koleżeńskiej (pomoc słabszym), dbałość o czystość i porządek otoczenia.

W klasach IX—X dojdą sprawy usamodzielnienia uczniów w organizowaniu życia codziennego, np. planowanie i przyrządzanie posiłków, dokonywanie zakupów.

Z zakresu współżycia w grupie rówieśniczej, rodzinie, społeczeństwie tematyka obejmować będzie wdrażanie uczniów do zgodnego współżycia, wzajemnej życzliwości, poprawnego zachowania się wobec kolegów, rodziny, osób starszych, do poszanowania własności społecznej.

Z zakresu poznawania przyrody tematyka obejmie treści:

a) otoczenie przyrodnicze

- wiadomości o roślinach i zwierzętach,
- korzyści, jakie ludzie mają z roślin i zwierząt,
- warunki hodowli roślin i zwierząt,
- zjawiska atmosferyczne,
- ochrona przyrody i środowiska naturalnego;

b) zasady ochrony zdrowia

- budowa człowieka i podstawowe procesy fizjologiczne,
- ochrona narządów zmysłów przed uszkodzeniami,
- higiena osobista,
- pierwsza pomoc w nagłych wypadkach,
- higiena okresu dojrzewania.

W pierwszym okresie nauczania tematyka z zakresu wstępnych pojęć matematycznych obejmie:

- orientację w stosunkach przestrzennych i czasowych,
- wyodrębnianie cech wielkościowych i ich porównywanie; porządkowanie przedmiotów według wielkości, wysokości, długości,
- klasyfikowanie przedmiotów według przeznaczenia,
- wprowadzanie liczebników głównych i porządkowych.

Kształtowanie pojęć matematycznych będzie dokonywać się na konkretnym materiale, znanym uczniom z najbliższego otoczenia.

Kształtowanie mowy — prowadzone w toku poznawania otoczenia — ma na celu rozwijanie i kształtowanie mowy dziecka.

W tematyce z zakresu kształtowania mowy występują:

- ćwiczenia w mówieniu,
- ćwiczenia przygotowujące do pisania i czytania,
- ćwiczenia ortograficzne.

Język polski. Nauczanie języka polskiego rozpocznie się w klasie IV.

Celem nauczania będzie:

— kształtowanie mowy uczniów jako głównego środka porozumiewania się,

— wzbogacanie czynnego i biernego słownika uczniów,

— wdrażanie uczniów do używania poprawnych form gramatycznych i dokładnego rozumienia poleceń,

— nauka czytania i pisania w elementarnym, dostępnym uczniom zakresie.

Materiał językowy do ćwiczeń będzie czerpany z przedmiotu „zaradność i współzycie w środowisku”.

W materiale nauczania języka polskiego wyróżni się ćwiczenia:

— w mówieniu:

rozwijanie mowy sytuacyjnej, wzbogacanie słownika uczniów, indywidualne i zespołowe recytowanie wierszy, inscenizacje utworów, układanie prostych opowiadań;

— w czytaniu i pisaniu:

odwzorowywanie, rozpoznawanie, wyszukiwanie elementów podobnych; próby analizy i syntezy prostych zdań i wyrazów, wspólne redagowanie i zapis krótkich opowiadań oraz prostych pism użytkowych.

Matematyka. Matematyka jako przedmiot nauczania wystąpi w klasie IV.

Celem nauczania matematyki będzie zdobycie przez uczniów elementarnych wiadomości i umiejętności matematycznych, potrzebnych w życiu codziennym, jak również w przyszłej pracy zawodowej.

Materiał programowy przedmiotu będzie obejmował: wstępne pojęcia matematyczne, pojęcie liczby i jej symbolu, cyfry (w zakresie do 100), miary długości, powierzchni, objętości, jednostki

miar, proste przyrządy pomiarowe; wartość pieniędzy — liczenie, dodawanie i odejmowanie w zakresie indywidualnych możliwości uczniów; odczytywanie czasu na zegarze, kojarzenie czasu zegarowego z porą dnia i określoną czynnością.

Plastyka (klasy I—VIII). Zajęcia z plastyki aktywizują działalność uczniów, dostarczają przyjemnych przeżyć, usprawniają manualnie, rozwijają intelektualnie.

Plastyka na wszystkich poziomach nauczania wystąpi głównie jako element korekcji ruchu i usprawnienia ruchowego, kształtowania umiejętności skupiania uwagi na określonym zadaniu, jako element sprzyjający rozwojowi mowy i konkretnego myślenia.

Celem nauczania plastyki będzie: kształtowanie umiejętności rozróżniania, nazywania oraz właściwego doboru kolorów; odróżniania i nazywania przedmiotów według wielkości i kształtu; wdrażanie do organizowania swojego stanowiska pracy; przestrzegania ładu i porządku oraz elementarnych zasad estetyki życia codziennego.

W materiale nauczania przewiduje się następujące działy:

- ćwiczenia wstępne — przygotowawcze (posługiwanie się przyborami, przyrządami i materiałami; ćwiczenia ruchów ręki; proste czynności według wzoru),

- techniki pracy i materiały (rysowanie i malowanie z uwzględnieniem różnych narzędzi i materiałów, wydzieranie i wycinanie, lepienie, układanie i budowanie, modelowanie w różnych materiałach),

- ćwiczenia kolorystyczne,

- prace różne (np. zbieranie, segregowanie, przechowywanie materiałów do zajęć),

- kontakt ze sztuką (w bardzo wąskim zakresie dla uczniów starszych).

Muzyka z rytmiką. Zajęcia muzyczno-rytmiczne będą miały na celu: budzenie wrażliwości muzycznej i rozwijanie zainteresowań w tej dziedzinie, kształtowanie autoorientacji i orientacji przestrzennej, usprawnianie i koordynowanie motoryki uczniów przez ruch przy muzyce i grę na instrumentach perkusyjnych, kształcenie poczucia rytmu, słuchu i głosu, kształtowanie umiejętności słuchania muzyki żywej i mechanicznej.

W nauczaniu początkowym treści nauczania muzyki dotyczyć będą rozpoznawania prostych zjawisk akustycznych, które stopniowo zostaną uszeregowane w schemat miarowy. Z rozpoznawaniem dźwięków związane będą proste, pożądane reakcje ruchowe, jako podstawowe elementy przyszłego ruchu złożonego (tańce).

W drugim etapie nauczania kontynuowana będzie realizacja treści muzyki z rytmiką ze stopnia początkowego. Wystąpi tu rozróżnianie dynamiki i agogiki w poznanych utworach, doskonalenie ruchu, proste układy taneczne i łatwe tańce ludowe; melodyzacja mowy na dźwiękach o określonej wysokości, śpiewanie krótkich i łatwych piosenek, odtwarzanie rytmów na instrumentach perkusyjnych.

W trzecim etapie tematyka muzyki z rytmiką obejmie naukę łatwych piosenek, naukę tańców ludowych dawnych i współczesnych, grę na instrumentach muzycznych, słuchanie muzyki ze szczególnym uwzględnieniem organizacji audycji szkolno-muzycznych i szkolnych koncertów dla uczniów.

Kultura fizyczna. Ten przedmiot nauczania stanowi niezbędny czynnik rozwoju fizycznego uczniów i realizacji rewalidacyjnych zadań szkoły. Z uwagi na specyficzne warunki prowadzenia zajęć z zakresu kultury fizycznej, różnorodność przypadków oraz różny stopień upośledzenia w tej samej grupie uczniów, w pierwszym etapie nauczania dążyć się będzie do rozwijania i doskonalenia naturalnych czynności ruchowych uczniów.

W treściach programowych przewiduje się bogaty zespół środków i oddziaływań zmierzających do:

- opanowania przez uczniów podstawowych umiejętności ruchowych, przydatnych w życiu codziennym,
- stymulowania rozwoju fizycznego ze szczególnym uwzględnieniem układu krążenia i oddychania,
- kształtowania prawidłowej postawy ciała,
- wyrabiania nawyków higienicznych,
- zaznajomienia uczniów z podstawowymi przepisami ruchu drogowego.

Materiał nauczania klas IV—X służyć będzie realizacji celów sprawnościowych, kształtowaniu podstawowych umiejętności ruchowych, znajdujących zastosowanie w aktualnym życiu uczniów i w przyszłej pracy zawodowej.

W planie nauczania przewiduje się:

- zajęcia obowiązkowe dla ogółu uczniów,
- zajęcia obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych lub z odchyleniami od norm rozwoju fizycznego,
- zajęcia pozalekcyjne dobrowolne (rekreacja, gry).

Zajęcia praktyczno-techniczne. Celem zajęć praktyczno-technicznych jest:

- usprawnienie manualne,
- praktyczne zapoznanie z materiałami, narzędziami i prostymi mechanizmami, ich użytecznością i sposobem użytkowania oraz z obróbką materiałów,
- przygotowanie uczniów do wykonywania prostych prac społecznie użytecznych,
- wdrożenie do odpowiedzialności, porządku, przestrzegania regulaminu, przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
- kształtowanie wytrwałości, samodzielności, nawyków oszczędności,
- wdrożenie do poszanowania pracy własnej i cudzej oraz do współpracy z zespołem.

Przysposobienie do pracy. Celem tego przedmiotu jest:

- wyrabianie sprawności manualnych w zakresie niezbędnym do wykonywania prostych prac,
- kształtowanie umiejętności praktycznego działania związanego z prostą obróbką ręczną i mechaniczną,
- biegle opanowanie wykonywania prostych czynności potrzebnych w przyszłej pracy,
- wdrożenie do przestrzegania zasad oszczędności czasu, narzędzi i materiału; przyzwyczajanie do przestrzegania ładu i porządku,
- wdrożenie uczniów do przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Rewalidacja indywidualna. Rewalidacja indywidualna obejmuje ćwiczenia logopedyczne, gimnastykę korekcyjną i inne ćwiczenia stosownie do indywidualnych potrzeb uczniów (np. naukę czytania, pisanie, liczenia, rozwijania sprawności manualnej).

Rewalidacja indywidualna prowadzona będzie przez cały okres nauki szkolnej i obejmie wszystkich uczniów.

V. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI GŁUCHYCH UMYSŁOWO UPOŚLEDZONYCH

Dziecko głuche umysłowo upośledzone nie może nauczyć się mówić w sposób naturalny, a jego zmniejszona sprawność intelektualna łączy się często z opóźnieniem w rozwoju sprawności ruchowej oraz z ograniczonym rozwojem uczuć. Procesy poznawcze tych uczniów przebiegają bardzo wolno.

Zadaniem szkoły będzie nauczanie dzieci porozumiewania się z otoczeniem oraz wykonywania określonej pracy, która zapewniłaby im po ukończeniu szkoły względną samodzielność i niezależność materialną.

Ze względu na ograniczoną możliwość porozumiewania się przy pomocy mowy główny nacisk w procesie nauczania będzie położony na uczenie porozumiewania się przy pomocy pisma.

10-letni okres nauki podzielony będzie na trzy etapy.

Etap I — nauczanie całościowe w klasach I—III. Metody nauczania w tych klasach będą podobne do metod stosowanych w przedszkolach, a tematyka zajęć będzie tak dobrana, by dzieci zapoznały się z najbliższym otoczeniem, nauczyły się korzystania z pomieszczeń szkolnych, rozwinęły sprawność wzrokowo-ruchową, uczyły się koncentrowania uwagi i obserwowania przedmiotów przez dłuższy okres czasu.

W planie nauczania klas I—III przewiduje się następujące przedmioty: środowisko społeczno-przyrodnicze, język polski, plastyka, matematyka, technika i praca, kultura fizyczna. W okresie tym stosunkowo dużo czasu będzie się przeznaczać na indywidualną pracę z dziećmi.

Etap II — nauczanie w klasach IV—VII, w którym położy się nacisk na rozwój sprawności manualnych, naukę porozumiewania się, współżycia w środowisku. W materiale nauczania znajdują się treści związane z wyborem zawodu.

Etap III — nauczanie w klasach VIII—X. Ten końcowy etap będzie przeznaczony na przygotowanie uczniów do zawodu, oparte na praktycznej działalności. Ze względu na rodzaj i stopień upośledzenia uczniów tematyka teoretycznej nauki zawodu zostanie sprowadzona do niezbędnych elementów.

Środowisko społeczno-przyrodnicze. Celem zajęć z tego przedmiotu będzie nauczanie dzieci przestrzegania

**Plan nauczania
dziesięcioletniej szkoły specjalnej
dla dzieci głuchych umysłowo upośledzonych**

Lp.	Przedmiot nauczania	Klasa									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	Środowisko społeczno-przyrodnicze	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3
2	Język polski	5	5	5	5	7	7	7	7	5	3
3	Matematyka	5	5	6	6	6	6	6	6	4	3
4	Plastyka	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
5	Technika i praca	3	3	3	3	6	6	8	—	—	—
6	Kultura fizyczna	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2
7	Przygotowanie do zawodu	—	—	—	—	—	—	—	12	18	21
	Ogółem	22	22	23	23	28	28	30	32	32	32
8	Rewalidacja indywidualna *	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2

* Rewalidacja indywidualna obejmuje:

klasy I—IV — nauczanie mowy,
gimnastyka rekreacyjna;

klasy V—VII — nauczanie mowy,
zespoły zainteresowań;

klasy VIII—X — zespoły zainteresowań (kółka sportowe).

norm społecznych oraz wyposażenie ich w podstawowe wiadomości o środowisku społecznym i przyrodniczym; z higieny i geografii oraz stosowanie zdobytych wiadomości w praktyce.

Na treść nauczania złożą się następujące zagadnienia:

1. W klasach I—III

— wiadomości o środowisku społecznym: praca ludzi w najbliższym otoczeniu, umiejętność zachowania się w środowisku; dziecko jako członek rodziny, dziecko jako członek kolektywu szkolnego, dziecko w otoczeniu;

— wiadomości o środowisku przyrodniczym: życie roślin i zwierząt w najbliższym otoczeniu — ogród, park, sad, las, pole;

— wiadomości z higieny: wyrabianie nawyków higieny osobistej i otoczenia, dbałość o własne zdrowie oraz przestrzeganie zasad bezpieczeństwa;

— wiadomości z geografii: pory roku, obserwacja przyrody orientacja w terenie, w czasie.

2. W klasach IV—X

— zagadnienia społeczne: życie i praca ludzi w mieście i na wsi, umiejętność korzystania z usług różnych instytucji (urzędy, poczta, ośrodki zdrowia itp.);

— wiadomości przyrodnicze: zmiany zachodzące w przyrodzie, budowa roślin, budowa zwierząt (ptaki, ssaki, ryby), maszyny proste, podstawowe wiadomości o elektryczności, stany skupienia ciał, proste reakcje chemiczne;

— wiadomości z zakresu higieny: budowa człowieka, podstawowe procesy fizjologiczne, higiena okresu dojrzewania, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, bhp.;

— wiadomości z zakresu geografii: miejscowość, w której dziecko mieszka; Polska, stolica Polski, granice, najważniejsze surowce, przemysł, handel, komunikacja, klimat, ukształtowanie powierzchni, mapa Polski; świat — morza i lądy, klimat.

Język polski. Zadaniem języka polskiego będzie nauczanie dzieci porozumiewania się za pomocą daktylografii, pisma oraz w niektórych, najprostszych sytuacjach za pomocą mowy. Tematyka nauczania w klasach I—III czerpana będzie z tematyki przedmiotu środowisko społeczno-przyrodnicze.

W treściach nauczania wystąpią ćwiczenia z zakresu: budowy zdań i tekstów, wzbogacania słownika dziecka, czytania i pisania.

W klasach IV—X tematyka języka polskiego zostanie poszerzona o następujące zagadnienia: najbliższe zakłady pracy, samorządność, Godło Polski, Wojsko Polskie, obrazy z życia ludzi, dawniej i dziś, uroczystości szkolne. W okresie tym uczeń nauczy się pisania listów, wypełniania różnego rodzaju blankietów, formularzy itp.

Matematyka. Celem nauczania matematyki w całym kursie nauczania w klasach I—X będzie przyswojenie przez uczniów pojęcia liczby naturalnej, zdobycie umiejętności wykonywania rachunku pamięciowego oraz stosowania nabytych wiadomości w życiu codziennym.

Materiał nauczania matematyki obejmie:

— wprowadzenie podstawowych pojęć (jest, nie ma, dużo — mało),

- gromadzenie zbiorów i liczenie (przedmioty i symbole),
- dodawanie i odejmowanie, mnożenie i dzielenie,
- jednostki miary: czasu, długości, objętości, ciężaru; przyrządy pomiarowe,
- elementy wiadomości z geometrii (linia prosta, odcinek, prostokąt, kwadrat),
- umiejętność odczytywania bardzo prostego planu,
- rozwiązywanie zadań tekstowych.

Plastyka. Celem zajęć będzie: usprawnienie funkcji poznawczych, kształcenie pamięci wzrokowej i wyobraźni przestrzennej, zapoznanie z elementarnymi wiadomościami z dziedziny sztuki, rozwijanie wrażliwości estetycznej.

W materiale programowym przewiduje się: ćwiczenia kolorystyczne, ćwiczenia w wyrażaniu proporcji, elementy liternictwa, wybrane wiadomości o sztuce (architektura, malarstwo, rzeźba, sztuka ludowa), ćwiczenia perspektywiczne, zapoznanie z zasadami estetycznego urządzania wnętrza.

Technika i praca. Celem zajęć w tym przedmiocie nauczania będzie: rozwijanie sprawności manualnych, kształtowanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami pracy oraz prostymi urządzeniami technicznymi.

W toku pracy uczeń pozna właściwości różnych materiałów i opanuje technikę ich obróbki, zdobędzie zasób wiedzy technicznej o narzędziach i sposobach ich używania, nauczy się projektowania oraz organizowania pracy.

Tematyka tego przedmiotu będzie się ściśle łączyła z tematyką przedmiotu środowisko społeczno-przyrodnicze.

W treściach nauczania uwzględnione zostaną:

- prace z różnych materiałów,
- prace społecznie użyteczne na rzecz szkoły i środowiska,
- obsługa prostych urządzeń technicznych.

Przewiduje się jednakowy dobór materiału nauczania dla chłopców i dziewcząt.

Kultura fizyczna. Kultura fizyczna stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju uczniów.

Zadaniem tego przedmiotu nauczania będzie stymulowanie harmonijnego rozwoju fizycznego, kształtowanie trwałych nawy-

ków ruchowych oraz wyrabianie sprawności fizycznej do pracy w warunkach chronionych.

Treści nauczania obejmą następujące zagadnienia:

- ogólne usprawnienie ruchowe ze szczególnym uwzględnieniem sprawności potrzebnych w życiu osobistym,

- rozwijanie i doskonalenie naturalnych czynności ruchowych,

- korygowanie nieprawidłowości rozwojowych uczniów, zwłaszcza w zakresie koordynacji ruchowej, wad postawy, rozwoju klatki piersiowej,

- naukę prawidłowego oddychania w czasie mówienia, a przy tym odczytywania mowy z ust oraz naukę poprawnego mówienia,

- budzenie i utrwalanie zamiłowań do systematycznego uprawiania ćwiczeń ruchowych,

- wdrażanie i utrwalanie podstawowych nawyków higieniczno-zdrowotnych,

- wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Przewiduje się następujące zajęcia: obowiązkowe dla ogółu uczniów, obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz z odchyleniami od norm rozwoju fizycznego (gimnastyka korekcyjna).

Przygotowanie do zawodu. Przygotowanie do zawodu wystąpi w klasach VIII—X. Dobór zawodu będzie dostosowany do możliwości uczniów. Przewiduje się możliwość przygotowywania uczniów do zawodu w warsztatach szkolnych oraz w zakładach pracy chronionej.

Rewalidacja indywidualna. W zakresie rewalidacji indywidualnej przewiduje się nauczanie mowy i gimnastykę korekcyjną.

1. Nauczanie mowy — zajęcia prowadzone będą w ścisłej korelacji z nauczaniem języka polskiego i obejmą ćwiczenia: oddechowe, głosowe, artykulacyjne, ćwiczenia z aparaturą słuchową.

2. Gimnastyka korekcyjna — rodzaj i treść zajęć indywidualnych z poszczególnymi uczniami zostaną ustalone w porozumie-

niu z lekarzem szkolnym, nauczycielem kultury fizycznej oraz rodzicami.

Zespoły zainteresowań. Zespoły te będą organizowane dla uczniów klas VI—X w następujących dziedzinach:

- plastyka (rysunek, malarstwo, dekoracje itp.),
- technika i praca (koło majsterkowiczów),
- przyroda (stałe prowadzenie hodowli wybranych roślin i zwierząt).

VI. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE SZKOŁY SPECJALNEJ DLA DZIECI NIEWIDOMYCH UMYSŁOWO UPOŚLEDZONYCH

Zadaniem tego typu szkoły jest przygotowanie uczniów do samodzielnego życia w społeczeństwie. Szkoła realizuje swoje zadania przez:

- zaznajamianie uczniów z otaczającym światem,
- maksymalne usprawnianie niezaburzonych funkcji fizycznych i psychicznych,
- korygowanie nieprawidłowości rozwojowych,
- kompensowanie braków w fizycznym i psychicznym rozwoju uczniów,
- zapewnienie uczniom, w dostępnym dla nich zakresie, wykształcenia ogólnego,
- przygotowanie do pracy zawodowej.

Środowisko społeczno-przyrodnicze. Zadaniem nauczania tego przedmiotu będzie: zaznajomienie uczniów z otaczającą ich rzeczywistością przez bezpośrednie poznawanie, uczenie rozumienia zależności występujących w otoczeniu oraz wyrabianie samodzielności.

W treściach programu nauczania wystąpi następująca tematyka:

- najbliższe środowisko dziecka: dom rodzinny, szkoła, miejscowość,
- życie i praca ludzi w najbliższym środowisku,
- zmiany zachodzące w przyrodzie w różnych porach roku,
- zwierzęta i rośliny występujące w najbliższym środowisku,
- bezpieczne poruszanie się w otoczeniu.

Plan nauczania
dziesięcioletniej szkoły specjalnej
dla dzieci niewidomych umysłowo upośledzonych

Lp.	Przedmiot nauczania	Klasa									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	Środowisko społeczno- -przyrodnicze	5	5	5							
2	Język polski	6	6	6	8	7	6	5	3	2	2
3	Muzyka	2	2	2	2	2	2	1	1		
4	Plastyka	2	2	2	2	2	1	1	1		
5	Historia						2	2	2		
6	Geografia						2	2	2		
7	Podstawy wiedzy obywatelskiej									3	3
8	Orientacja w przestrzeni	1	1	1	2	2	2	4	2	2	2
9	Matematyka	4	5	6	5	5	5	5	2	2	2
10	Przyroda				3	3	2	2	2		
11	Technika i praca	3	3	3	3	5	6	6			
12	Praktyczna nauka zawodu								12	18	18
13	Teoretyczne przedmioty zawodowe								6	6	6
14	Kultura fizyczna	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Godzina do dyspozycji wychowawcy				1	1	1	1	1	1	1
	Ogółem	25	26	27	28	29	31	31	36	36	36
1	Prace pozalekcyjne Obowiązkowe Rewalidacja indywidualna a) zajęcia dydaktyczno- -wyrównawcze b) zajęcia korekcyjne	Przeciętnie 1 godz. tygodniowo dla ucznia									
2	Zajęcia sportowe					2	2	2	2	2	2
3	Zajęcia muzyczne, plastyczne (do wyboru)									2	2
	Nadobowiązkowe Koła zainteresowań (muzyczne, plastyczne, techniczne)										

Język polski. Celem nauczania języka polskiego będzie:

— kształtowanie umiejętności poprawnego wypowiedzania się na temat najbliższego otoczenia,

— poznanie przez uczniów pisma punktowego systemu Braille'a, zdobycie umiejętności czytania i pisania systemem brajlowskim, praktycznego stosowania zasad gramatyki, ortografii i znaków przestankowych,

— poznanie wybranych utworów pisarzy polskich i obcych,

— zdobycie umiejętności redagowania pism użytkowych,

— rozwijanie zainteresowań czytelnich.

Tematykę języka polskiego w klasach I—III będzie się czerpać z przedmiotu środowisko społeczno-przyrodnicze.

W toku poznawania otaczającej rzeczywistości uczniowie będą wzbogacać posiadany zasób pojęć i swój słownik. Ćwiczenia w mówieniu, czytaniu i pisaniu służyć będą rozwijaniu umiejętności porozumiewania się, formułowania prostych, poprawnych wypowiedzi.

W treściach programowych języka polskiego w klasach IV—VI znajdują się elementy wiedzy z innych przedmiotów nauczania.

Przykłady tematów, które będą realizowane w klasach IV—VI:

— uczeń w domu i w szkole,

— środowisko naturalne i społeczne ucznia,

— nasza Ojczyzna,

— praca społeczna,

— aktualne wydarzenia w kraju i na świecie,

— czytelnictwo i wybrane zagadnienia z literatury.

W klasach VII—X treści nauczania języka polskiego będą wiązać się z bieżącymi wydarzeniami życia społecznego i politycznego kraju.

Treści nauczania języka polskiego odgrywają w tych klasach szczególną rolę. Służą one budzeniu i rozwijaniu uczuć patriotycznych, kształtowaniu postaw społeczno-moralnych.

W ostatnim roku nauki w programie nauczania języka polskiego będą uwzględnione wybrane utwory wybitnych pisarzy polskich i obcych.

M u z y k a. Celem nauczania muzyki będzie: rozwijanie uzdolnień muzycznych (słuchu, poczucia rytmu), kształcenie głosu, wy-

rabianie estetyki i harmonii ruchu oraz kształtowanie zainteresowań muzycznych.

W treściach programowych przewiduje się: śpiew, muzykowanie, słuchanie muzyki, ruch przy muzyce w formie zabaw.

W klasach I—III wystąpią różne formy zabawowe. W czasie zabaw muzyczno-ruchowych uczniowie nauczą się prostych piosenek związanych tematycznie z najbliższym środowiskiem, poznają podstawowe rytmy, które będą realizować w formie ruchu i przy użyciu instrumentów perkusyjnych.

W klasach IV—X wystąpią wszystkie wymienione na wstępie elementy muzyki: śpiew, muzykowanie, słuchanie muzyki, rytmika w poszerzonym, lecz dostępnym dla uczniów zakresie.

Plastyka. W plastyce szczególne miejsce zajmie modelowanie. Ponadto dzieci poznają dostępne ich percepcji techniki oraz przyswoją sobie określony zasób wiadomości o sztuce.

Historia. Celem nauczania historii w tej szkole będzie budzenie i rozwijanie uczuć patriotycznych i internacjonalistycznych, zaznajomienie uczniów z wybitnymi postaciami historycznymi, z osiągnięciami naszego narodu i innych narodów w dziedzinie gospodarki, oświaty i kultury.

Materiał nauczania historii skoncentruje się głównie na dziejach ojczystych, przedstawionych w obrazach dostępnych dla uczniów niewidomych umysłowo upośledzonych.

Geografia. Do zadań nauczania geografii należeć będzie:

— zaznajomienie uczniów z podstawowymi zagadnieniami geografii ogólnej, geografii Polski i świata ze szczególnym uwzględnieniem warunków geograficznych najbliższego środowiska,

— wyrabianie umiejętności prowadzenia prostych „obserwacji” geograficznych w terenie.

Treści nauczania geografii w klasach VI—VIII będą następujące: Polska — nasza ojczyzna (krajobraz najbliższych okolic, góry, morze, największe miasta Polski). Zaznajomienie się z mapą brajlowską i brajlowskimi oznaczeniami geograficznymi.

Wiadomości z geografii ogólnej (globus brajlowski).

Kraje Europy — nasi sąsiedzi, inne ważniejsze kraje europejskie.

Ważniejsze kraje innych części świata.

Wybrane zagadnienia z geografii gospodarczej Polski Ludowej.

Podstawy wiedzy obywatelskiej. W toku nauczania tego przedmiotu uczniowie poznają prawa i obowiązki obywatela PRL, zaznajamiają się z socjalistycznymi normami i zasadami współżycia społecznego i wdrażają się do ich przestrzegania, poznają instytucje gospodarcze, społeczne i polityczne w Polsce Ludowej, przygotowują się do życia i działalności w socjalistycznym społeczeństwie.

Materiał nauczania w klasach IX—X będzie obejmował następującą tematykę:

Prawa i obowiązki obywateli PRL. Podstawowe zasady ustroju gospodarczo-społecznego i politycznego PRL.

Przemysł i rolnictwo w PRL. Organizacja życia społecznego w środowisku. Organizacje społeczne i polityczne. Instytucje usługowe i sposób korzystania z nich. Wojsko Polskie i Milicja Obywatelska. Polski Związek Niewidomych.

Państwa obozu socjalizmu. Państwa obozu kapitalizmu. Wybrane zagadnienia z polityki międzynarodowej.

Podstawy wiedzy obywatelskiej stanowić będą bardzo istotny element w przygotowaniu uczniów do życia w społeczeństwie.

Orientacja w przestrzeni. Podstawowym celem orientacji w przestrzeni jest osiągnięcie jak najpełniejszej rewitalizacji dziecka niewidomego umysłowo upośledzonego.

Na zajęciach przedmiotu orientacja w przestrzeni uczniowie powinni:

— nauczyć się względnie samodzielnie poruszać się w terenie znanym i nieznanym,

— rozwijać motorykę i dynamikę swych ruchów,

— kształcić swą pamięć i wyobraźnię przestrzenną,

— uaktywniać pozostałe zmysły,

— zdobywać wiarę we własne siły, likwidować uczucie lęku przed pokonywaniem przestrzeni.

Materiał tego przedmiotu będzie zawierał:

— orientację własnego ciała,

— ćwiczenia kompensujące funkcję wzroku,

— orientację w otoczeniu,

— korekcję ruchu przy chodzeniu i bieganiu.

Matematyka. Celem nauczania matematyki będzie:

— przyswojenie przez uczniów podstawowych pojęć matematycznych,

— wyrobienie umiejętności stosowania nabytych wiadomości i umiejętności w życiu praktycznym.

Ze względu na występujące u dzieci niewidomych trudności w tworzeniu pojęć przestrzennych, czasowych i liczbowych, przyswajanie tych pojęć powinno się odbywać przy każdej okazji poznawania przez ucznia przedmiotów i zjawisk, w czasie wszystkich zajęć, zabaw i wycieczek.

W toku nauczania matematyki uczniowie poznają:

— działania pamięciowe i pisemne (dodawanie, odejmowanie, dzielenie i mnożenie) w zakresie 1000,

— porównania różnicowe (o ile więcej, o ile mniej),

— porównania ilorazowe (ile razy więcej, ile razy mniej),

— pojęcie ułamka zwykłego i dziesiętnego, proste działania na ułamkach,

— podstawowe pojęcia metryczne,

— matematykę w ujęciu praktycznym (pieniądze, rozpoznawanie dotykiem monet i banknotów, gospodarka pieniędzmi, planowanie wydatków).

Przyroda. Przyroda będzie częściowym kontynuowaniem przedmiotu realizowanego w klasach I—III pod nazwą: środowisko społeczno-przyrodnicze.

Celem nauczania przyrody będzie rozszerzenie wiadomości uczniów o środowisku przyrodniczym.

Materiał nauczania obejmie również wybraną tematykę z zakresu biologii oraz fizyki i chemii.

— Tematyka z zakresu biologii:

Zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią, zimą, wiosną i latem. Praca ludzi w różnych porach roku.

Las i jego mieszkańcy. Znaczenie lasów. Ochrona roślin i zwierząt leśnych.

Budowa roślin. Rozpoznawanie różnych warzyw i owoców.

Owoc i jego części. Znaczenie owoców i warzyw dla człowieka.

Wiadomości o ptakach. Ptaki dzikie i ptaki domowe.

Ssaki domowe i dzikie.

Ogólne wiadomości o anatomicznej budowie człowieka. Podobieństwa i różnice między zwierzętami i człowiekiem.

Zachowanie zdrowia. Odżywianie, oddychanie. Zasady higieny.

Najczęstsze choroby i sposoby zapobiegania im.

Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

Opieka nad zdrowiem obywateli w PRL.

— Tematyka z zakresu fizyki i chemii:

Ogólne wiadomości o powietrzu, o wodzie.

Ciała stałe, ciecze i gazy. Właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów.

Siła, ciężkości, waga i ważenie. Jednostki siły.

Pospolite kopaliny (węgiel kamienny, węgiel brunatny, torf, rudy żelaza, ropa naftowa, sól kamienna i jej zastosowanie, siarka). Bogactwa mineralne Polski.

Ciepło i jego znaczenie, jednostki ciepła.

Silniki cieplne.

Podstawowe wiadomości o zjawiskach elektrycznych. Prąd elektryczny i jego zastosowanie. Przewodniki i izolatory. Zachowanie ostrożności przy stykaniu się z urządzeniami elektrycznymi. Prąd o większym i o mniejszym natężeniu. Linie elektryczne wysokiego napięcia.

Magnesy i ich rodzaje.

Technika i praca. W klasach I—III treści programowe przedmiotu będą ściśle związane z treściami nauczania języka polskiego, muzyki, matematyki, środowiska społeczno-przyrodniczego.

Zadaniem nauczania techniki i pracy z elementami plastyki będzie:

- budzenie aktywności poznawczej uczniów,
- rozwijanie sprawności manualnej i wrażliwości dotykowej,
- rozwijanie wyobraźni przestrzennej i pomysłowości konstrukcyjnej,
- wyrabianie poczucia piękna i rozwijanie uczuć estetycznych,
- kształtowanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami oraz korzystanie z prostych urządzeń technicznych,
- wdrażanie do przestrzegania ładu, porządku i estetyki.

W treściach programowych wystąpią prace z różnych materiałów w powiązaniu z ćwiczeniami kompozycyjnymi i zdobnictwem.

Szczególłą uwagę zwróci się na prace z drewna i metalu, szycie, dziewiarstwo i prace gospodarcze. Uczniowie zdobędą podstawowe wiadomości z zakresu bhp i procesów technologicznych.

Praktyczna nauka zawodu. Jednym z podstawowych celów 10-letniej szkoły dla dzieci niewidomych umysłowo upośledzonych jest przygotowanie uczniów do pracy zawodowej. Przygotowanie to rozpoczyna się już na szczeblu początkowym, gdzie uczniowie wykonując różne prace zdobywają umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami.

Właściwe przygotowanie do zawodu będzie prowadzone w klasach VIII—X.

Teoretyczne przedmioty zawodowe. Treści nauczania z zakresu teoretycznych przedmiotów zawodowych będą różne w zależności od zawodu, do którego będzie się przygotowywał uczeń.

Kultura fizyczna. Kultura fizyczna jako przedmiot nauczania w szkole dla dzieci niewidomych umysłowo upośledzonych spełnia szczególne zadania rewalidacyjne oraz stwarza warunki do wyrównywania niedomagań spowodowanych brakiem wzroku poprzez pobudzenie aktywności pozostałych zmysłów.

Celem nauczania tego przedmiotu będzie stwarzanie warunków dla harmonijnego rozwoju fizycznego oraz sprawności fizycznej, przygotowującej do pracy w warunkach chronionych.

Treści programowe uwzględnią w szczególności:

- kształtowanie potrzebnych w życiu nawyków ruchowych,
- rozwijanie podstawowych cech motorycznych,
- wyrabianie orientacji przestrzennej,
- korygowanie nieprawidłowości rozwojowych, zwłaszcza w zakresie koordynacji ruchowej oraz wad postawy,
- budzenie zamiłowania do zabaw i gier oraz ćwiczeń ruchowych,
- wdrażanie i utrwalanie nawyków higieniczno-zdrowotnych,
- wyrabianie nawyku codziennego uprawiania ćwiczeń ruchowych.

Przewiduje się następujące zajęcia: obowiązkowe dla ogółu uczniów, obowiązkowe pozalekcyjne dla uczniów mniej sprawnych oraz dla uczniów z odchyleniami od norm rozwoju fizycznego (gimnastyka korekcyjna).

Cena zł 12,—